

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MINDEBLADE

om

Jens Østergaard

og Hustru

Nicoline Cathrine f. Nielsen

Feldingbjerg

AF JENS ØSTERGAARD

Udgivet af de nærmeste af
Slægten for Slægt og Venner

— Trykt 1940 —

Jens Østergaard og Hustru Nicoline Cathrine.

MINDEBLADE

om

Jens Østergaard

og Hustru

Nicoline Cathrine f. Nielsen

Feldingbjerg

AF JENS ØSTERGAARD

Udgivet af de nærmeste af
Slægten for Slægt og Venner

— Trykt 1940 —

Indhold.

	Side
Forord	6
Faders Slægt og Barndomshjem	7
Faders Ungdom og Overtagelse af Hjemmet i Feldingbjerg	14
Moders Slægt og Barndomshjem	19
Moders Ungdom, Forlovelse og Bryllup	24
Ejendommen, dens Drifts og økonomisk Fremgang	25
Anerkendelser	30
Fader og Moder i Hjemmet og udadtil. Afstaaelse af Hjemmet	32
Artikler og Breve	38
De sidste Aar	44
Noter og Henviisninger	50

Vor Fader var i Besiddelse af god Fortælleevne og mindedes gerne Træk fra sin Barndoms-, Ungdoms- og Manddomstid. Gentagende Gange opfordrede jeg Fader til at nedskrive sine Erindringer. Men Fader sagde Nej.

Da jeg var hjemme under Faders Sygdom, som blev hans Død, fattede jeg den Beslutning at skrive disse Mindeblade.

Efter Fader fandt jeg mellem hans efterladte Papirer „Dagbogen“ fra Ungdomstiden samt forskellige Optegnelser i Blyant, der dog kunde tyde paa, at han havde forsøgt at gengive Træk fra sit Liv. „Gamle Minder“, „Tastumgaard“ og Udkast til flere Breve m. m. er fra Perioden efter Afstaaelsen af Hjemmet. Tid efter anden har jeg nedskrevet flere Træk, som Fader havde fortalt, ligesom jeg har i Behold en Række Breve fra Fader, hvis Affattelse Moder ogsaa staar bag ved.

Et Udvalg af disse Papirer er indgaaet her.

Vort Hjemms gennem mange Aar trofaste Nabo, Kresten Bak, og Hustru, Marie, og Faster, Karen Marie Jensen, har givet mig mange Oplysninger, der ogsaa er benyttet. De bringes min særlige Tak.

Endvidere takker jeg min nærmeste Slægt, at de kunde gaa med til at lade disse Mindeblade trykke.

København, 31. December 1939.

Forfatteren.

Faders Slægt og Barndomshjem.

Af Oplysninger, der er fremskaffet fra Kirkebøgerne, fremgaar det, at Faders Aner paa hans Faders Side er hjemmehørende i Gammelstrup og Skalmstrup, og hans Moders Fædre har hjemme i Daugbjerg, Fusager, Ravnstrup og Gammelstrup, hvilket er angivet i hosstaaende Anertavler.

Niels Jensen Søndergaard er, saa vidt vi kan se, den første af Slægten, der sidder som Indehaver af Slægtsgaarden „Søndergaard“ i Gammelstrup, først som Fæster, senere som Ejer ved Skøde af 1806 fra Christen Friis til Lundgaard, senere Starupgaard ¹⁾ mod kontant Betaling for 700 Rdl. Allerede en Maaned efter dette Køb afhænder Niels Søndergaard sin Gaard til „sin kjære Søn Laust Nielsen Søndergaard“ for 180 Rdl.

Laust N. har en Del Børn, hvoraf to Sønner, Jens og Niels, er Tvillingbrødre, fødte 1817. Laust har nok været glad for disse to Dreng og tænkt, at de maatte have en Gaard hver. Han begynder da ogsaa paa denne Tid eller noget før at samle sig Jordegods i Gammelstrup. Han køber Husmandstederne: 1808 Matr. Nr. 7b af Friisslægten paa Lundgaard, som beboes af Anders Pedersen Smed, Areal 30³/₁₄ Tdr. Land, 1817 Matr. Nr. 9 af O. Bering ²⁾ til Lundgaard, Areal 20⁴/₁₄ Tdr. Land, som har været beboet af Fæster Michel Christensen Rytter, og 1826 Matr. Nr. 10 af Anders Nielsen Bække og Laurs Laursen i Smollerup ³⁾, solgt fra Lundgaard 1803, Areal 24⁵/₁₄ Tdr. Land, ialt 75³/₁₄ Tdr. Land.

I Aaret 1833 er Laust Søndergaard syg og sengeliggende. Medens han ligger i Sengen, faar han oprettet et Testamente, hvori det bestemmes, at hans Søn Niels skal overtage Søndergaard og Jens de tre Husmandsteder.

Laust lever dog til 20. November 1837. Efter hans Død træder Testamentet i Kraft, og Jens overtager de tre Ejendomme, hvis Jorder er særdeles heldig beliggende i Forhold til hverandre, Side om Side, baade i Mark, Eng og Hede.

Jens bor i Søndergaard 1840, men 1842 bliver han gift med Karen Marie Sørensdatter, og paa denne Tid er antagelig Opførelsen af Gaarden paabegyndt.

Efterhaanden opstaar Navnet „Østergaard“ paa Gaarden, i Kirkebogen allerede i 1840'erne og i de gamle Dokumenter 1858.

Til Østergaard overgaar yderligere ved Køb 1854 en Engparcel, saakaldte „Holm“, Matr. Nr. 1 b fra Anneksgaarden, samt 1858 Matr. Nr. 17 b og senere Matr. Nr. 39 fra Gadeudstykingen.

Fader har meddelt mig, at Besætningen i Østergaard omkring 1865 —70 udgjorde: 2 unge Heste, 7 Køer, 1 Stud, 3 Unghoveder, 12 à 14 Faar, 1 à 2 Svin, hvoraf det ene slagtedes til Jul til Hjemmets Brug, og det andet solgtes til Slagtning.

Østergaard var paa denne Tid en Foregangsgaard; det var den første Gaard i Gammelstrup, der fik anskaffet en Svingplov, alle i Byen skulde se den, og vistnok ogsaa den første, som fik Hakkelsemaskine.

Jens Laustsen og Karen Marie Sørensdatters Bryllupsdag er den 29. April 1842. Deres Forlovere er Karen Maries Stedfader, Peder Christoffersen Gjedsted og Broderen Niels fra Søndergaard.

Jens Laustsen Østergaards Anetavle.

Christen Nielsen Overgaard,

1643 - 1720,

Skalmstrup,

g. m. Maren Knudsdatter,

1646 - 1722.

Niels Christensen Overgaard,

1674 - 1736,

Skalmstrup,

g. m. Anne Knudsdatter.

Knud Nielsen Overgaard.

1704 - 1766,

Skalmstrup,

g. m. Anne Pedersdatter, 1712 - 1754.

Niels Knudsen,

f. 1739, død i Smøllerup 1811. Købte sin Fæstergaard i Skalmstrup 1796.

g. m. Kirsten Christensdatter,

f. 1739, d. i Smøllerup 1803.

g. m. Kirsten Nielsdatter,

1781 - 1833.

Gregers Olufsen Svenske

ogsaa kaldet Uf, 1671 - 1746,

boede i et Hus i Gammelstrup,

g. m. 2. Bodild Jepsdatter Gade.

Johan Gregersen,

1722 - 1764,

Gaardfæster i Gammelstrup,

g. m. Margrethe Olufsdatter.

Jens Madsen,

1703 - 1743,

Gammelstrup,

g. m. Anne Nielsdatter.

Niels Jensen Søndergaard, g. m. 2. Bodil Johansdatter, 1748 - ?

1742 - 1821.

Fæster af Søndergaard i Gammelstrup,
køber den 1806.

Laust Nielsen Søndergaard,

1774 - 1837. Ejer af Søndergaard 1806 - 1837.

Køber Matr Nr. 7 b, 9 og 10, hvoraf Østergaard opstaar.

Jens Laustsen,

født d. $\frac{7}{1}$ 1817, død d. $\frac{18}{3}$ 1863.

Karen Marie Sørensdatters Anetavle.

Peder Jørgensen,
Fæster i Anneksgaarden i Gammelstrup,
g. m. Anna Jørgensdatter
1629 - 1699.

Peder Christensen,
Lild Thorup, uforvar-
rende injelskudt 1702,
har formodentl. Sønnen

Jacob Sørensen,
Søvsø i Daugbjerg,
gift med
Dorthe Mortens-
datter.

Laust Pedersen
Sønder, 1681-1747
Fusager, g. m.
Birgitte Niels-
datter af Mønsted,
1676 - 1763.

Søren Andersen
Boel, død 1762.
Fæster af n. v. Matr.
Nr. 9 i Ravnstrup.
g. m. Mette
Christensdatter
død 1762.

Peder Pedersen Gade
g. m. Karen Kristens-
datter, Drengsgaard,
formdntl. Datt. af Christen
Madsen i Drengsgd. 1660 -
88, formodntl. Søn af Mads
Christensen Drengsg. 1629

Hans Pedersen
1681 - 1751
Lild Thorup Enstegd. g. m.
Maren Frederichsdatter
1692- 1776,
formodentlig Datter at
Frederich Christensen,
Agerskov.

Søren Jacobsen g.m. Maren Laust-
kaldet Laanum, datter
1725 - 1788, 1722 - 1788.
Husmand i Fusager.

Jens Nielsen, g.m. Birthe Søren
1724 - 1796. datter,
1728 - 1800.
Af Biskopp. i Viborg fæster
han 1752 et Hus i Ravn-
strup, hvor han er født, se-
nere 1760 Vestergaard i Fusager.

Niels Pedersen, g.m.
1707 - 1776,
Fæster i Anneksgaarden.

Mette Hans · Laust Madsen,
datter, Gammelstrup,
1720 - 1787. 1700 - 1764.

Jacob Sørensen,
1757 - 1839,
Læplundgaard i Fusager.

g.m. Ellen Jensdatter,
1759 - 1829.

Niels Nielsen, g.m. Karen Laustdatter,
1744 - 1821. 1750 - 1828.
Fæster i Anneksgaarden i Gammelstrup,
køber den 1805.

Søren Jacobsen, g.m.
1783 - 1838.
Blev ved Ægteskab med Peder Lausens Enke Inger
Ejer af Matr. Nr. 17 i Gammelstrup.

Mette Kirstine Nielsdatter,
ca. 1785 - 1845,
senere gift med Peder Christoffersen
fra Gjedsted.

Karen Marie Sørensdatter

¹⁶/₁ 1820 - ¹³/₂ 1873.

Deres Børn er:

Laust, f. 1843, død tidlig.

Kirsten Marie, f. 1844, død 1861.

Søren, f. 3. Oktober 1846, død 15. April 1901. Ejer af Hjemgaardens g. m. Mette Marie Pedersen fra Rosgaard i Mønsted, død 1932.

Mette Kirstine, f. 10. Febr. 1849, død 5. Marts 1925, g. m. Veteran, Snedker Anders Jensen, f. i Gammelstrup 14. September 1838, død 5. August 1910. Boede paa Lundgaards Mark, begravet paa Gammelstrup Kirkegaard.

Ane Kirstine, f. 28. Januar 1851, død i 1870'erne, g. m. Gaardejer Kristen Jensen i Gammelstrup, se nedenfor.

Laust, Navnebevis paa Navnet Drengsgaard, f. 10. August 1853, død 19. Marts 1923. Ejer af Drengsgaard, g. m. Inger Cathrine Jensen, f. i Gammelstrup 9. Oktober 1849, død 3. December 1928, Søster til Anders og Kr. Jensen. Begravet paa Gammelstrup Kirkegaard.

Jens, f. 15. Aug. 1855, død 12. Marts 1938, g. m. Nicotine Cathrine Nielsen, f. 13. Februar 1859, død 30. Maj 1939.

Niels Peder, f., død tidlig.

Karen Marie, f. 2. August 1860, g. m. forannævnte Kresten Jensen, f. i Gammelstrup 5. Maj 1844, død 11. Juni 1926.

Kirsten Marie, f. 24. Decb. 1862, død 29. Januar 1896, g. m. Sognepræst Kristen Thomsen til Hejlskov og senere Kousted, f. i Bavngaard i Bredsted Sogn 15. Maj 1853, død 30. Januar 1900. Begravet i Kousted Kirkegaard. Kr. Thomsen 3 Gange gift.

Ved Børnenes Daab findes af Slægtninger og Omgangskreds anført som Faddere:

Fra Jens Laustsens Side: Gammelstrup: Niels Laustsen Søndergaard og Ane Malene Laustd. Lille Taarup: Ane Cathrine Laustd. og Frederik Sørensen. Drengsgaard: Niels Knudsen, Datteren Ane Kirstine Nielsen og Smed Jens Christian Christensen paa Drengsgaards Mark. Overgaard i Skalmstrup: Søsterdatteren Karen Margrethe Kristensdatter.

Paa Karen Marie Sørensdatters Side: Gammelstrup: Peder Christoffersen Gjedsted og Ellen Marie Sørensdatter. Bækkegaard: Anders Nielsen, Mette Kirstine, Niels Bække og Anders Andersen. Iglso: Niels Sørensen og Hustru Ane Kirstine, Laust Laustsen og Hustru Ellen Marie Sørensdatter.

Blandt Faders efterladte Papirer fandtes Optegnelserne „gamle Minder“, fortalt af Fader og her suppleret med indhenteede Tilføjelser af Faster Karen Marie om Barndomshjemmet.

Fader skriver: „Om min Fader har jeg ikke mange Minder. Jeg var kun 7 Aar, da han døde, Fastelavnssøndag den 18. Marts 1863, Jeg har Følelse af, at vi havde Respekt for ham, men han var god ved os. Fader var syg i længere Tid og gjorde en Rejse til København for at blive helbredet, men det hjalp ikke. Den Dag, han kom hjem efter Københavnsturen, stod han ude i Gaarden og saa sig om. Moder sprang ud og tog ham om Halsen og var glad ved, at han var kommet hjem igen.

Jeg har Følelse af, at Moder var et gudfrygtigt Menneske, der skulde altid en af os læse Aftenbønnen, som staar i Salmebogen. Naar Kirkeklokken ringede for Solen, sagde hun altid „i Jesu Navn“, og vi Dreng skulde tage vor Hue af. Hun stod tit i Bøn og Samtale med Vorherre.“

Faster Karen Marie skriver: „Vi Sødskende er det første Hold, som udgik fra Østergaard. Vi havde en god Moder, som jeg aldrig glemmer. Jeg synes, jeg kan huske, at jeg og lille Søster Kirsten laa ved hende om Natten, hun bad for os, sine Børn, og jeg tror, at hendes Bønner har været til Velsignelse for os hele Livet. Moder elskede sit Hjem og satte en Glæde i at arbejde derfor, og var taknemlig for Guds Velsignelse deri. Jeg kan aldrig mindes, at nogen gik forgæves til hende om

Hjælp, naar hun kunde hjælpe. Jeg mindes engang, vor Morbror kom, som han vist saa tit gjorde, om Penge til Laans. Mine store Sødskende syntes jo ikke, hun altid skulde forsyne ham med Penge. Han maa have faaet Afslag og gik. Da tog min Moder en rask Beslutning, gik ud og kaldte ham ind, og han blev hjulpen, saa de blev vist glade begge to. En anden Gang kom en Mand, om han ikke kunde laane Penge til Skat. Moder havde ingen, men, sagde hun, jeg skal se efter, om Børnene ikke kan hjælpe dig. Vi havde da saa mange, at han blev hjulpet, og vi var ikke saa lidt stolte deraf. Moder var altid glad ved at hjælpe.“

Fader skriver videre: „Da jeg var 8 Aar (antagelig 1864), kom jeg til Lundgaard i Foraartiden for at hjælpe med Pasningen af Studene, indtil de kom i Tøjr. Da jeg kom hjem igen, kunde jeg bande ligesom de store Drengene paa Gaarden. Min Moder sagde: „Ja, saadan noget kan du da faa lært.“ Jeg saa, hvor ondt det gjorde hende, og aflagde Banden og har aldrig gjort det siden.

Da Krigen 1864 brød ud, og tyske Soldater nærmede sig Gammelstrup, søgte Broder Søren at gemme nogle Penge ved Skorstenen, for at Tyskerne ikke skulde tage dem. Under Foretagendet med at putte dem hen kom han til at tvivle, om Gemmestedet nu ogsaa var sikkert nok. Krigerne kunde maaske paa lang Afstand — helt fra Fusager Bakker — ved Hjælp af Kikkerter finde Forvaringsstedet. Under Krigen var der indkvarteret Tyskere i Østergaard.

Midt paa Sommeren, skriver Fader videre, kom en Mand (fra Gammelstrup), som havde mistet deres Hyrde paa Grund af slet Behandling, til Moder og tiggede hende om at faa mig i sin Tjeneste. Moder gav efter, og jeg kom dertil. Moder syntes, at hun kunde nok se efter, om jeg blev behandlet ordentlig; naar hun kom, var de da ogsaa flinke imod mig, men det gik ikke saadan til alle Tider. Jeg fik aldrig Lov at sidde og spise Mellemad, men maatte, naar jeg skulde flyttet Kreaturerne, løbe med Maden i Haanden. Maden var som oftest tørt Rinde eller Endeskorpe, mullent, uden Smør, med lidt Melvælling eller Ost. En Dag, jeg skulde i Hedemarken for at flytte Faarene, var det koldt og haglede, og jeg smed baade Træsko og Strømper for at gøre det saa hurtigt som muligt. Men de vilde ikke tro, at jeg havde flyttet saa hurtigt — og det gjorde mig saa ondt.

Næste Aar (1865) kom jeg til Iglso at tjene (i Iglsogaard, daværende Jens Chr. Iversen⁴), der da var ganske ung). Da jeg flyttede dertil, var min ældste Broder Søren med mig. Vi fik noget at spise, og Søren talte med Konen. Efter nogen Tid siger Broder: „Ja, saa skal du vel til at vugge Barnet“. Barnet var $\frac{1}{2}$ Aar gammelt, og saa gik min Broder stille ud af Døren med Sorg i Sind over, at han skulde forlade mig blandt fremmede, men han kunde gaa tilbage til vort kære Hjem. (I et Brev, som Fader skriver som gammel Mand til sin Broder Søren Hustru, kommer han ind paa denne Begivenhed, se senere).

I Iglso var jeg i tre Aar, det var gode Folk, særlig en gammel Mand, der sommetider sagde til mig: „Jens, bliv altid ved med det gode, saa skal det nok gaa dig godt.“ Det første Aar passede jeg en stor Flok Faar, som var tøjrede, men de to sidste Aar gik Faarene løse i Heden, og da der var mange fremmede Faar, var Flokken stor (vistnok 70 Stk.), de var ikke nemme at holde samlet, særlig var det vanskelig i Førstningen. Jeg bad tit Fader vor og tror fuldt og fast, at det hjalp . . . ingen af Faarene blev borte. Men jeg længtes meget efter mit Hjem og mine Sødskende, og tit gik jeg op paa en stor Høj, hvorfra jeg kunde se hjem.“

Engang imellem har Fader dog været hjemme. Fader skriver til mig: „Vi var glade, min Søster (Kirsten) og jeg, naar din Fader kom hjem, thi naar vi saa en Dreng paa Søndergaards Bakke, løb vi ind og

sagde: „Nu kommer Jens,“ men vi blev sommetider skuffet.“

„Efter disse tre Aar i Iglslø kom jeg til Nørgaard i Gammelstrup (Matr. Nr. 4 c, Laust Thomsen og Hustru Ane Marie Andersdatter, begge fødte i Gammelstrup). Her passede jeg baade Hestene og Kreaturerne . . . der var de flinke ved mig.“

Herfra blev Fader konfirmeret, hvorefter han kom hjem og hjalp til i Bedriften, til Soldatertiden oprandt.

For Fader stod Barndomshjemmet i et sollyst Skær lige op til hans høje Alderdom. Fader skriver senere: „Østergaard, mit Barndomshjem, med de mange Minder, hvor jeg fik min første Barnetro og lærte at bede Fadervor. Hvor er det godt for et Barn, som fik lært at folde sine Hænder . . . og bliver ved dermed.“

Videre fortæller Fader og Faster, her i Uddrag:

„Hjemme i Østergaard tjente i 15 Aar Agathe Christensdatter ⁵⁾. Hun kaldte Østergaard sit Hjem og havde været Barnepige for alle Børnene. Da hun blev gift, blev hendes Mand Fæster af „Kongens Hus“ ⁶⁾ i Resen Sogn. Ejendommen hørte til Krabbesholm ved Skive og udgjorde et Areal af 700 Tdr. Land. Broder Laust havde som ungt Menneske tjent der i 2 Aar.“

Da Feldingbjerg Sogns Gamle i 1930'erne havde Udflugt og ogsaa kom til Kongens Hus, glædede det Fader at se Stedet og skriver: „Da jeg 1879 kom hjem fra Soldatertjenesten, var Agathe bleven Enke og spurgte mig, om jeg ikke vilde overtage Ejendommen og give hende Aftægt. Jeg var 24 Aar og havde Formynder, som fulgte mig derop. Fæstebrevet var meget gammelt . . . og lød paa Livstid med Ophør, naar de (Agathe og hendes Mand) døde. Ejeren hed Dalsgaard og havde Kontor i Randers; jeg rejste dertil og talte med ham . . . han lovede at skrive, men svarede aldrig. Agathe forpagtede Ejendommen ud til en anden, det var ulovligt, og saavel Forpagteren og Agathe blev sat ud. Agathe havde dog Penge, som hun kunde leve af.“

I Aaret 1870 opretter Karen Marie Sørensen, som nu føler sig syg, et Testamente. Testamentet indleder hun med, at hun „er angreben af en betænkelig Sygdom, som jeg formoder vil have min Død til Følge.“ I Testamentet oplyses endvidere, at hun sidder i uskiftet Bø ifølge Bevilling af 24. April 1863. Testamentet bestemmer, at „min ældste Søn Søren skal beholde den mig tilhørende Eiendomsgaard „Østergaard“ kaldet“, samt bestemmer iøvrigt Arveloddernes Størrelse, de fire Pigers Bryllupper og de fire yngste Børns Opdragelse til 18 Aar hjemme i Gaarden. Dokumentets Datering er af 29. December 1870.

Den 10. Februar 1872 afgaar Karen Marie Sørensen ved Døden, men forinden har hun givet Sønnen Søren Jensen Skøde paa Østergaard, der er skyldsats Nr. 9, 10, 7b 1b 17 b og 39 . . . med Besætning, Avl og Afgrøde, Ud- og Indbo. Skødet er underskrevet af Karen Marie Sørensen paa hendes Dødsdag samt af Søren Jensen og hendes Laugværge Laust Thomsen.

Søren forpligter sig til at udrede til sine Søskende:

Laust	257 Rdl.	
Jens	257 „	ialt 514 Rdl.
foruden 2 Klædeskabe		28 „
og naar de bliver Soldat		20 „
Mette Kirstine	182 Rdl.	
Ane Kirstine	182 „	
Karen Marie	207 „	
Kirsten Marie	207 „	ialt 778 „
4 Bryllupper og 4 Sengsklæder til		
Pigerne		360 „
2 Dragkister (til Karen M. og Kirsten)		32 „

4 Køer og 8 Faar	152	„
De 2 yngste Pigers Forsørgelse til deres 15. Aar	100	„
	Ialt	1984 Rdl.

Ejendommens Værdi opgives til 2000 Rdl. og Løsøre til 1000 Rdl., ialt 3000 Rdl.

Skødet er læst ved Fjends Nørl. Herr.s Ret den 20. Februar 1872 og bestemmer, at Kapitalerne ialt 1984 Rdl. skal udredes af Ejendommen.

Af Skiftet, der følger umiddelbart efter, fremgaar det, at for Skifteretten mødte: Sønnerne Søren 25 Aar, og Laust 18 Aar, Døttrene Mette Kirstine 23 Aar og Ane Kirstine 21 Aar, hvilke 4 er myndige med Kurator Mads Pedersen af Lille Thorup og opgav foruden dem er der 3 umyndige Sødskende: Jens 16 Aar, Karen Marie 11 Aar og Kirsten Marie 9 Aar, og som Værge for disse umyndige mødte deres Morbroder Husmand Niels Sørensen af Ilsø.

Boets Beholdning udgør yderlig i Panteobligationer et samlet Beløb paa 1100 Rdl. samt i Viborg Sparekasse 640 Rdl., ialt 1740 Rdl., der efter Fradrag af Udgifterne bliver 1637 Rdl. til Deling, som til hver bliver ca. 233 Rdl.

Gennem Aarene følger Kvitteringerne for de i Hjemmet staaende Midler, for Mette Kirstine og Laust 1874, Ane Kirstine 1878, Jens 1880, Karen Marie 1882 og for Kirsten Marie kvitterer Kr. Thomsen, Sognepræst i Hejlskov, 1894.

Faders Ungdom og Overtagelse af Hjemmet i Feldingbjerg.

Farbroder Søren overtog da Barndomshjemmet, saaledes som det var bestemt. Fader blev dog hjemme, til han blev 20 Aar gammel. Fra den Tid har han sin Broder, Søren, i kærlig Erindring og talte tit om ham og sagde: „Han var saa rar.“

Senere fik Fader Ophold hos Onkel, Kristen Jensen, hvor han havde et Værelse. En Tid var han borte i Kjellerup for at lære at forfærdige Træsko, og i Sommertiden gravede han Tørv og Mergel eller havde andet Arbejde, ofte i Akkord.

Den 25. April 1878 til 1. August 1879 blev han indkaldt til Soldater-tjenesten i Viborg, hvor han tjente ved 6. Bataillon, en af vore berømmede Hærafdelinger. Fader var som Soldat Deltager i Lejrøvelserne ved Hald, om hvilke han ofte talte. I 1903 og 1928 var han med til 25 og 50 Aars Soldaterjubilæum.

Medens Fader er Soldat skriver han under den 22. November 1878 til sin Søster Karen Marie, et Brev, der lyder som følger:

„Kjære Søster, ... du er sandelig tit i mine Tanker, og jeg tænker tit paa med Længsel og Haab om at samles med dig og med vore andre Sødskende, thi det er skønt, om vi kunde samles med hverandre som aandelige Sødskende, men det er dog langt skønnere, naar vi hisset skal samles og aldrig mere skilles ... der skal Kærligheden være fuldkommen. Her i denne Verden er saa meget, som vil skille os fra Kjærligheden i Jesus Kristus, og jeg føler med mig selv, at Lunkenhed saa tit vil indsnige sig, og denne Verdens Tummel vil bestandig bryde ind ... og sætte Hindringer i Vejen ... Jeg har det godt ... ligger ene i Kvarteret og er bleven Oppasser for vor Kaptajn ... jeg længes efter at blive fri for denne Stand ... Jeg vil bede min Frelser om, at han vil være hos mig ... og komme til mig med den rette Glæde sød, ja, gid vi bestandig mere og mere maa faa ham til vor kjære Frelser og rens vort Hjerte, saa vi i Tro forøges kan, og Kjærligheden staa i Brand ... Kjerlig Hilsen fra din ringe Broder.

J. Jensen, 6. Batt., 1. Komp., 70.“

I Aaret 1880 har Fader igen efter Folketællingslisten Bolig hos Kristen Jensen og anfører sig som Træskomager.

Fra denne Periode stammer Dagbogen, som nærmest bestaar af en Række Strøtanker, vældet frem Aften efter Aften i sildige Timer, naar Dagens Gerning er til Ende, og Tankerne vender sig mod vor Skaber og Frelser.

Fader skriver:

„Dagbog, nærmest Forøvelse i Skrivning, jeg tør foreløbig ikke kalde den andet.

1880. Januar, Mandag den 26.: Jeg vil i Dag begynde et Afsnit af mit Liv og i Jesu Navn optegne nogle Bemærkninger. Jeg har i Dag arbejdet paa mit sædvanlige Træskoarbejde og har Gudskelov ogsaa tænkt paa den store Frelsergerning, om end i mange Sider svagt. Saa vil jeg overgive mig til Natten i den Forvisning, at han, som har begyndt med mig, ogsaa vil opholde mig i Troen. Det vil jeg bede min himmelske Fader om i Jesu Navn.

27. ... jeg har i Dag tænkt meget paa min Enligstand, og om Gud vil forunde mig „det fælles“ en Gang, og at dette fælles maa blive til Velsignelse, saa at vi evig maa mødes med vor Frelser. Og atter er det

Aften.

28. Jeg har idag taget Akkord paa at grave Tørv for Andreas Andersen ⁷⁾. Jeg har i Dag tænkt paa ... hvad Udfald det, som jeg skriver, vil faa, om det kunde blive til Velsignelse ...

... og jeg kan ikke svare andet end, at jeg har begyndt i Jesu Navn, han, som har lært mig at bøje mine Hjerteknæ under sin Vilje.

29. ... en Dag er hørunden, og jeg er kommen en Dag nærmere mod det store Møde med vor Frelser.

30. ... jeg mindes den store Frelsergerning, som jeg vil dvæle lidt ved i Bønnen til vor Fader.

31 ... jeg har i Dag været med at hjælpe en Stak ind. Og hvad Tankerne angaar ... de har været mange, og mangen en syndig Gnist har yttret sig derinde ... men jeg maa bøje mig i Støvet for min kære himmelske Fader og bede, om han stedse mere og mere vil føre mig ind i Lysets Gerning.

Februar. Søndag den 1.: Jeg har været i Mønsted Kirke.

2. Idag arbejdede jeg ikke paa Træskoene.

3. ... igen arbejdede paa Træskoene. Gud give, at jeg stedse mere maa fremhæve de rette Tanker og jage de vilde bort, som vil tilintetgøre det rene og skønne i Hjertet, ja, det vil jeg bede min Fader om i Jesu Navn, han kan give mig Kraft dertil.

6. ... alt gaar sin stille Gang, alt er stille baade indeni og udenom mig i den store Verden, men jeg føler dog Længslen, at det (vi, jeg) maa gaa frem i det kristelige.

7. Visselig ligger der mange Ting, jeg gerne vilde have klaret noget nøjere, hvad der saadan komme frem (i Tankerne), og vistnok kunde det ogsaa bedre lade sig belyse ved at to kom til Samarbejde med hinanden i Fortrolighed, som stod i Kærlighed over for hinanden ... den ene kunde da veksle et kærligt Spørgsmaal til den anden. Ja, hvad jeg her ser i det dunkle, haaber jeg at faa Klarhed i ... med vor Frelser.

Søndag den 8.: ... i Dag været i Smøllerup Kirke. Gud være lovet, at jeg i Daaben er indlemmet i den hellige almindelige Kirke, som jeg har hørt om i Dag.

9. Ja, dette er det store og skønne, at vi er indlemmet til at være Arvinger og en Himmelbrud.

10. Og det gælder for os at tage den store Gerning op og leve i Forsagelse og Tro.

11. Og det maa stadig holdes for Øje, dette store, at se indadtil, hvad der foregaar.

12. Ja, hvad der kommer frem i Hjertet, maa tages frem og ransages og ikke skjules.

13. Thi hvad, som er af Lysel, skal drages frem og ikke holdes tilbage.

14. Men hvad ser jeg, ja, jeg ser saa meget af det usle ... jeg ser en Fristelse, der idelig ligger mig nær, og som jeg stadig maa holde Øje med.

Søndag den 15.: Jeg har i Dag været i Smøllerup Kirke. Gud give, at jeg mere og mere maa blive helliget og mer og mere svare til min Daabs- og Konfirmations-Pagt og tage den Gerning op, som er henlagt til mig.

16. Naar jeg ser tilbage til min Ungdomstid, da ser jeg mange mørke Tider, men ogsaa mange lyse. Ja, det er dejlig, de lyse Barndomsminder.

17. ... jeg ser Tider, hvor det ydmyge barnlige Hjerte har stædfæstet (= overgivet) sig i Troen.

18. Og jeg ser ogsaa andre Tider, hvor Hjertet ligesom har forstenet sig ... Ukrudtsplanterne har yttret sig stærkt.

19. ... været i Viborg til Møde.

20. ... det sædvanlige Træskoarbejde.

21. ... under Arbejdet vækkes mange forskellige Tanker.

22. ... været i Mønsted Kirke ... hørte om den kananæiske Kvinde, hvorledes hun naaede Jesu Hjerte ved sin Bøn.

23. O, der er saa meget, som trænger sig frem og stjæler Bønnen fra et Menneske.

24. Det er de vilde Tanker, som vil indsnige sig og tage Kernen bort

25. ... været til Fastegudstjeneste.

26. ... det er svært at bede, det er dog dejlig at faa Luft gennem Bønnen.

27. Men Uværdigheden vil ogsaa trænge frem.

28. Og det gælder om, at kæmpe sig igennem, at lægge fra Laad og stille sig lige op for Guds Trone.

29. ... har været i Smollerup Kirke ... jeg siger Gudskelov for Kirken og Evangelium og for, at Jesus har vundet os Adgang til vor Fader.

Marts den 1. ... det er saa dejlig, at vi i Jesu Navn maa komme til vor Fader.

2. ... ikke alene i Solskinsdage, ogsaa i mørke Tider.

5. ... været ved Mergelarbejde.

6. ... ved Træskoarbejde igen.

7. ... i Smollerup Kirke. Gudskelov for, at Jesus har vundet os Adgang ... til at være frie Børn, og er vi Børn, saa er vi ogsaa Arvinger, men for at vi kan arve, maa vi ogsaa holde os til det Hjem, hvorfra vi kan vente Arven, men der gives ogsaa en anden Arv ... det er Straffen.

8. Men Jesus har taget sig vor Sag an og vunden Sejr, og saa mange, som holder sig til ham, skal ogsaa nok vinde Sejr.

9. Men vi skal ogsaa skrive vort Navn under, at vi vil høre Jesus til.

10. ... vi skal forsage (det onde) og tro (paa Kristus) og give os ind under (hans) Naade.

11. Ja, det er dejlig og godt, at vi har saadan en Ven, som har taget vor Straf paa sig.

12. ... som vi ellers var skyldig i.

13. ... vor himmelske Fader saa Menneskenes Elendighed, derfor sendte han sin Søn til Jorden.

Søndag den 14. Idag har jeg været i Mønsted Kirke.

16. Og naar nu Herrens Ord lyder til os, da gælder det ligesom Marie at tro det og at give os ind derunder og sige „mig ske efter dit Ord.“ Ja, det er det store, at vi kan blive evig salig ved ham.

17. Idag har jeg været i Kopperup Kirke og hørt Pastor Trandberg ⁸⁾.

18. Ja, mangent et „Blik“ søger at finde ind i Fremtiden.

19. ... baade paa det timelige og det evige.

20. ... men at det evige maa vinde den første og største Plads, saaledes som det er tilsagt os ... søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skal det øvrige nok tillægges os.

21. ... været i Borris Kirke.

22. Og naar man ser tilbage, ja, da ser jeg en kroget Vej med mange Afvigelser, der er dog een redelig Vej ...

23. Men vil Spørgsmaalet blive, om man er kommet Maalet nærmere trods de mange Afvigelser, som kan forsinke, eller om man er kommet tilbage.

24. Vi kommer Døden nærmere, men Livet er det modsatte til Døden; der er en Vej, som fører gennem Døden til Livet.

Skærtorsdag den 25.: Har været i Smollerup Kirke ... hørte om, at Jesus har ladet sit Blod flyde, for at vi skulde leve.

Langfredag den 26. Ja, for at vi kunde blive fri for Dødsenglen, naar vi tro og stryge Blodet paa Hjertedøren, saa har den ingen Magt.

27. Og vi nyder Maaltidet til en Bestyrkelse paa Rejsen gennem Verden og Døden.

Paaskedag den 28. ... været i Smøllerup Kirke. Saligt er det, at Jesus opstod som Sejrmanden for hver den, som troe.

29. Har været i Romlund.

30.—31. ... begyndt med Træskoarbejde, det stille Arbejde.

April, d. 1. Men Tankerne er dog ikke stille.

2. ... været ved Mergelarbejde.

4. ... været i Daugbjerg Kirke til Konfirmation, det var saa dejligt og velsignet, hvad jeg saa, hørte og deltog i.

5.—6. Alt gaar sin Gang ... hver Ting gaar efter sit Maal.

7. ... hvad er et Menneskes Maal ...

8. ... Menneskets Maal er evig Salighed.

9.—10. Men der er kommet noget ind, ... en syndig Naturs Drift, som gerne vil have Forspringet ...

Søndag den 11. ... været i Skive Kirke.

12. Gudskelov for Gudsbilledet, som vi er skabt i.

13. Og det er det, som det gælder om at komme ind til og faa draget frem i det ydre, saa det maa gennemsyre vort Sind.

14. Men hvad ser jeg hos mig selv, jeg ser den usle Holdbarhed og det, som bærer Navn af Synd,

15. ... og som stadig vil gøre sig gældende og hindre

16. ... Gudslivet i at øve sin Gerning,

17. ... det formaar jeg ikke ved egen Hjælp.

18. ... været i Smøllerup Kirke. Det er det store Haab, at blive salig ved Jesu Frelsergerning, og at han vil give os sin Helligaand til Trøst og Vejledning ...

Alm. Bededag den 23. ... været til Alters ...

26. ... været i Smøllerup Kirke. O, hvor jeg føler Længslen efter at blive fri for den tyngende Taage, som her sig sænker over Livet ned. Ja, himmelske Fader, bring os til ved din Helligaand formedels ved din Søn Jesus Kristus, vor Frelser, at komme mere og mere ind i Lyset og i Glæden til dig og gør os evig himmelglade.

Maj den 2. ... har været i Skive, Pastor Trandberg talte, det var en Afskedsprædiken. Mødet holdtes paa Kirkegaarden.

Kristi Himmelfartsdag den 6. ... været i Mønsted Kirke.

9. ... været i Smøllerup Kirke.

Pinsedag den 16. ... været i Smøllerup Kirke.

Juli den 12. ... var jeg i Viborg og hørte Vilhelm Birkedal ⁹⁾).

September den 21. ... var jeg i Viborg til Kirke og et Møde, hvor Biskop Kierkegaard ¹⁰⁾ talte.“

Dagbogen slutter.

Paa denne Tid begynder Fader at se sig om efter et fastere Virkefelt. Besøget i Kongens Hus med det Formaal er allerede nævnt.

Ude paa Feldingbjerg Hedemark boede Faders Morbroder Niels Sørensen, gift med Ane Kirstine Sørensdatter ¹¹⁾. Oprindelig havde de boet i Iglslø, men senere overtaget dette Hjem i Feldingbjerg.

Niels sad smaat i det i økonomisk Henseende. Det er allerede nævnt, at han hos sin Søster i Østergaard laante Penge. Endnu er i Behold en Panteobligation, lydende paa 200 Rdl., der er udstedt 1863 paa hans Ejendom, da han boede i Iglslø; den blev udsluttet 1879.

Egentlig havde han solgt Ejendommen til sin Svigersøn Chr. Ramsdahl, men paa Grund af Uoverensstemmelse gav han Skødet tilbage til Niels og rejste bort, medtagende den Besætning, som han havde sat ind. Niels var ilde faren, han stod uden væsentlig Besætning og kunde ingen Vegne komme med Bedriften.

Farbroder Søren og Fader kom da hos Niels en Dag og indledede

Forhandling om, at Fader skulde overtage Ejendommen. Søren sagde til Niels og Ane Kirstine. „at kunde de ikke begaa dem med Jens, er der ingen, de kunde komme til Rette med.“

Fader kom da dertil og satte efterhaanden Besætning ind, skaffede Saasæd og betalte Smaaagæld. Niels var dog bange for, at Fader skulde trække sig tilbage, og sagde til ham: „Du maa blive her ...“ Kort Tid efter faar Fader Skøde paa Ejendommen. Af Dokumentet anføres:

„... Niels Sørensen af Feldingbjerg overdrager til Jens Jensen af Gammelstrup den mig tilhørende Ejendom bestaaende af:

Matr. Nr. 3 d af S. Feldingbjerg, Hartk. 0,0,3,2½

„ „ 2 c „ Kardybgaarde, „ 0,2,2,0

... med ... Bygninger, Avl og Afgrøde ... Besætning og Inventarium ...

Da Kjøbesummen 5200 Kr. er berigtiget dels derved, at Kjøberen overtager Prioritetsgjæld 3600 Kr. samt betalt kontant 1600 Kr., hvoraf 1550 Kr. for Løsøre og desuden paa behørig stemplet Papir udstedt Aftægtskontrakt, hvis Præstation er kapitaliseret til 1350 Kr., saa skal ommeldte Ejendom uigenkaldelig tilhøre ham ...

Viborg d. 26. Juli 1881.

Niels Sørensen.

Læst i Fj. Nørl. Herr. Ret d. 2. Aug. 1881.“

Aftægtskontrakten, som Fader udstedte til Niels, er ikke i Behold, men af en Afskrift ses det, at den aarlige Ydelse omfattede foruden Bolig følgende Varer til nærmere angivne Perioder, nemlig:

3 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 2½ Tdr. Kartoffler, 16 Pd. Smør, 16 Pd. Ost, 16 Pd. Flæsk, 4 Pd. Talg, 1 Skp. Salt, 5 Snese Æg, ½ Skp. Ærter, ½ Pd. Humle, 3 Pd. Uld, 1 Stk. Lam, 16 Kr., 8000 Stk. Tørv, 1 Læs Lyng og 1 Potte sød Mælk daglig.

Til Køb af Ejendommen havde Fader medbragt 2000 Kr., som han dels havde arvet hjemme fra og dels havde sammensparet ved flittigt Arbejde. Hertil kommer saa senere Moders Arvepart, 250 Kr. og Varerne, ialt ca. 500 Kr.

Saa havde Fader bundet sig til Hjemmet i Feldingbjerg, hvor han trofast blev saa længe, han kunde passe Bedriften, lige til han 1933 efter 52 Aars Forløb afstod det.

Moders Slægt og Barndomshjem.

Af Moders Anertavler fremgaar det, at hendes Faders Slægt har levet i Gammelstrup, Lille Taarup, Laanum, Engedal og Smollerup, og hendes Moders Slægt i Gammelstrup, Lille Taarup, Sparkjær, Ravnstrup, Fusaager og Trevad.

Moders Fødegård fik ved Matrikulingen 1844 Nr. 1. Halvdelen af en nedlagt Præstegaards Hartkorn er lagt ind under den som Anneks-hartkorn.

I Arbejdsjournalen ved Jordernes Bonitering omkring 1815—26 til nuværende Matrikul hedder det: „Der bemærkes, at under disse Jorder er indbefattet det halve af den i ældre Tider nedlagte Annexgaard, der ikke særskilt paa Marken er afmaalt ligesom og at Lars Nielsen er Herligheds Eier.“

Efter denne Redejørelse tillader vi os at kalde Gaarden „Anneks-gaarden“. Den er fra gammel Tid en Fæstegaard under Lundgaard og yder Hovarbejde til denne. Fæsterne er, saa vidt vi kan følge, Peder Jørgensen, Peder Pedersen Gade, Niels Pedersen og Niels Nielsen.

Men 1805 sælger Christen Friis til Staarupgaard (tidl. Lundgaard) til Niels Nielsen „Hartkorn 4.3.0.2, hvoraf ... 1.6.0.1 ... er Annexskyld og perpetueret til Præsten i Ørum,“ som der staar i det gamle Skøde. Arealet er 140⁸/₁₄ Tdr. Land (77,57 ha) og var den største Gaard i Byen baade i Hartkorn og Arealomraade. Købesummen var 600 Rdl., som Niels Nielsen klarer ved at gøre Laan stort 500 Rdl. i „Den alm. Enke Cæse“ mod Pant, der indløses 1853.

Cathrine Sørensdatter, ca. 1880.

Niels Laustsens Anetavle.

Peder Jørgensen,
Fæster af Anneksgaarden
i Gammelstrup,
g. m. Anna Jørgensd.
1629 - 1699.

Hans Pedersen,
1681 - 1751.

Peder Pedersen Gaje,
g. m.

Lild Thorup Enstegaard.
g. m.

Karen Kristensdatter,
Drengsgaard.
Se iøvrigt Anetavlen Side 9.

Maren Frederichsdatt.
af Agerskov 1692 - 1776.
Se iøvrigt Anetavlen Side 9.

Niels Pedersen, g. m.
1707 - 1776.

Mette Hansdatter,
1720 - 1787,

Laust Madsen,
1700 - 1764,
Gammelstrup.

Niels Christensen,
1670 - 1745.
Laanum
g. m.

Johanne Nielsdatter,
1676 - 1754.

Jens Nielsen, g. m.
1715 - 1796.
Fæster af en Gaard i Laanum

Jens Christensen
Dueholm,
nævnes 1680 - 1700, Fæster
af en Viborg Domkirke til-
hørende Gaard i Laanum,
g. m. Kirsten, død før 1699,
har formodentlig Sønnen

Christen Jensen
Dueholm,
Laanum, g. m.
Mette Villadsdatter
af Engedal, 1685 - 1725,
formod. Datter af Villads
Christensen, Gaardfæster i
Engedal, nævnes 1687-1700
g. m. Else Pedersdatter,
død ca. 1687

g. m. Else Christens-
datter.
1721 - 1787.

Niels Nielsen,
1744 - 1821.
Fæster i Anneksgaarden i Gammelstrup,
køber den 1805.

g. m. Karen Laust-
datter.
1750 - 1828.

Anders Lausen,
1753 - 1788.
Fæster i en Gaard nuv.
Matr. 2 i Smollerup.

g. m. Johanne Jensdatter,
1751 - 1787.

Laust Nielsen Annex,
1776 - 1846.
Skøde paa Anneksgaarden 1807.

g. m. Bodil Andersdatter,
1779 - 1856.

Niels Laustsen,
1814 - 1874.
Skøde paa Anneksgaarden i Gammelstrup 1846.

Cathrine Sørensdatters Anetavle.

Anders Pedersen Skrædder,
1658 - 1738,
Gammelstrup. g. m.

Anne Jensdatter 1654 - 1723.

Peder Andersen, Skrædder,
1694 - 1760.

Havde i Fæste 1 Tdr. Hartkorn af
Matr. Nr. 3 af 1688, en „øde“ Gaard
i Gammelstrup. g. m. 2. G.

Johanne Nielsdatter.

Søren Andersen Boel,
død 1762.

Af Biskoppen i Viborg i
Fæste Halvdelen af 1 Gaard,
nuv. Matr. Nr. 9 i Ravnstrup

g. m.

Mette Christensdatter,
død 1762.

Jens Pedersen,
1735 - 1814.

Fæster i Vestergaard, nuv. „Bak-
kegaard“, Matr. Nr. 2, i Sparkær,
som han køber 1796. g. m.

Mette Christensdatter,
1738 - 1816.

Chr. Kudsk,
Trevad,
død 1779, 81 Aar gl.

Søren Christensen Kudsk,
1715 - 1767.

Fæster af Gaard, Matr. Nr. 4,
nu kaldet „Borrislund“, i Sparkær.

g. m. Johanne Sørensdatter,
1766 - 1803.

Michel Tougaard,
1700 - 1772.

Sparkær. g. m.

Karen Jepsdatter,
1691 - 1761.

g. m. Mette Michelsdatter,
ca. 1736 - 1796.

Senere gift med Peder Nielsen
Tougaard i Matr. Nr. 3 i Sparkær.

Jens Nielsen, g. m. Birgitter Sørensdatter,
1724 - 1796.

Af Biskoppen i Viborg
fæster han 1752 et Hus
i Ravnstrup, senere 1760
Vestergaard i Fusager.

1728 - 1800.

Peter Jensen,
1764 - 1832.

Fæster i nuv. „Borrislund“,
Matr. Nr. 4 i Sparkær, som
han køber 1796.

Søren Jensen, 1776 - 1837. g. m. Mette Marie Pedersdatter,
1791 - 1855.
Blev 1805 Ejer af „Over Thorup“, nuv.
Matr. Nr. 2 i Lille Taarup. Senere gift med P. Pedersen Stoholm i Gammelstrup.

Cathrine Sørensdatter,
8/9 1825 - 28/1 1908.

Niels N. afhænder Gaarden til sin Søn Laust Nielsen 1807, og denne afhænder igen til vor Bedstefader Niels Laustsen 1846.

Et Areal under Lundgaard, Matr. Nr. 7, 3 Tdr. Land, det saakaldte „Voldborgs Hul“, overgaar ogsaa til Niels L. Overleveringen vil vide, at dette Jordstykke er købt fra Lundgaard af Niels Nielsen, men juridisk Bevis kan ikke føres.

Moder har meddelt, at Besætningen i Anneksgaarden, da hun var hjemme, bestod af: 2 Heste og 1 Føl, 2 Kørestude, 10 Køer, nogle Ungkvæg, 20 Faar, nogle Svin og Høns.

Niels Laustsens og Cathrine Sørensdaters Bryllupsdag er den 14. April 1846. Deres Forlovere er Peder P. Stoholm, Brudens Stedfader, og Laust Nielsen, Brudgommens Fader, som nu er Aftægtsmand.

Deres Børn er:

Laust, f. 26. Januar 1847, død 26. Februar 1917, g. m. 2. Gang Mette Marie Nielsen af Østergaard i Sparkjær. Overtog 1882 Fødegaardens Udloed f. fl. Lodder, hvorpaa byggedes „Nørmarksgaard“.

Søren, f. 27. Februar 1848, død 25. Februar 1915, g. m. Kirstine Pedersen Navntoft af Mønsted, f. 5. September 1856, død 19. August 1936. Overtog Hjemgaarden 1882.

Bodil Marie, f. 8. Juni 1850, død i Kolding 22. Jan. 1930, g. m. Laurits Jørgensen, gift 2. Gang, f. i Viborg 24. Marts 1837, død 12. Juli 1916. Boede i Vesbæk i Romlund Sogn og senere i „Grimmeshauge“ i Astrup ved Hjørring. Begravet paa Astrup Kirkegaard.

Mette Marie, f. 6. Februar 1852, død 1. November 1927, g. m. Hans Andersen Thejls, f. i Thejlsgaard i Taarup Sogn 5. Marts 1836, død 28. April 1925, var gift 2. Gang. Beboede Matr. Nr. 11 og 12 m. fl. i Gammelstrup.

Mette Kathrine, f. 14. Juli 1853, død 27. Januar 1927. Ugift.

Petrine, f. 5. April 1855, død 24. August 1865.

Christine, f. 19. Febr. 1857, død 11. Aug. 1938, g. m. Jesper Nielsen, f. i Mørupgaard i Mønsted Sogn 10. April 1853, død 1. Oktober 1935. Boede i Mølgaard og senere ved Tovgaard i Mønsted. Begravet paa Mønsted Kirkegaard.

Nicoline Cathrina, f. 13. Febr. 1859, død 30. Juni 1939, g. m. Jens Østergaard, se foran.

Birthe Cathrine, f. 6. Decbr. 1861, død 15. Marts 1937, g. m. Jens Jensen Vittrup, f. i Vittrupgaard i Vroue 28. Juni 1830, død 2. September 1924, var gift 3 Gange. Boede i Gamskjær og Vroue. Begravet paa Vroue Kirkegaard.

Johanne, f. 23. Marts 1864, død 1907; ugift.

Petrine, f. 2. Jan. 1866, død 16. Febr. 1896, g. m. Henrik Hansen, f. 27. Maj 1863 i Ørding paa Mors, død 12. Februar 1925; gift 2. Gang. Boede i Hjerck i Salling, hvor de døde.

Dusine, f. 26. Marts 1868, død i Marts 1920, g. m. Jens Kristian Hansen, Broder til Henrik H., død 1907, begge begravet i Junged Kirkegaard. Boede i Salling i Hjerck, Bustrup og sidst i „Bakkegaard“, en Anneksgaard i Møgeltorum i Torum Sogn.

Ved Børnenes Daab findes af Slægtninge og Omgangskreds anført som Faddere:

Gammelstrup: Johanne Laustdatter, Karen Marie Sørensdatte fra Østergaard, Mette Marie Pedersdatter, Laust Thomsen, Peder Stoholm, Ane Cathrine Hansdatter, Christen Sørensen, Jens Pedersen og Søn Niels Jensen, Enke Johanne Sørensdatte, Thomas Nørgaard og Hustru, Peder Gjedsted, Søren Christensen, Marie Andersen, Bodil Marie Jensen, Peder Jeppesen samt af Børnene Laust, Søren og Mette Marie. Romlund: Aftægtsmand Christen Hansen og Hustru. Lille Taarup: Frederik Sørensen, Ane Cathrine Laustdatter, Hans Sørensen, Ane

Malene Laustdatter og Ane Cathrine Frederiksen. Møgelbjerg: Niels Knudsen, Ane Marie Laustdatter og Mette Marie. Smollerup: Christen Thaarup (Sørensen). Thaarup Sogn: Peder Chr. Jensen. Rævind: Niels Sørensens Hustru.

Niels Laustsen afgaar ved Døden den 1. Januar 1874, 58 Aar gl. Cathrine sidder derefter ved Gaarden til 1882, saa tinglæses der hende Adkomst paa Ejendommen, hvorefter hun lader den udsykke i to Dele til hendes Søner.

Laust faar Udlodden med flere Lodder, Matr. Nr. 1 a, Hartkorn 1,6,2,1½, Areal 86 Tdr. Land (47,4 ha) for Købesummen 4500 Kr. samt Aftægt til sin Moder og anden Forpligtelse, „saa skal den ommeldte Ejendom, der har en Værdi af 9500 Kr., herefter tilhøre ham,“ hedder det i Skødet, som er underskrevet den 22. December 1882 og læst den 9. Januar paafølgende Aar.

Laust opfører paa Udlodden, der alene udgør 43 Tdr. Land, Nordøst for Byen en Gaard, som vi her tillader os at kalde „Nørmarks-gaard“.

Søren faar samtidig Skøde paa Hjemgaarden, Matr. Nr. 1 c og Voldborgs Hul, ialt noget over 1 Td. Hartkorn og i Areal 53 Tdr. Land. Ejendommen overtages for Aftægt, 1000 Kr. Prioritetsgæld og anden Forpligtelse til en Værdi af 5500 Kr.

Aftægtskontrakten, som Laust og Søren udsteder til deres Moder, er et omfattende Dokument, som er af slægtshistorisk Interesse, men maa dog udelades her. Af dens Paragraf 8, som har Betydning i denne Forbindelse, anføres som følger:

„Til efternævnte af vore Sødskende have vi at udrede:

1. Bodil Marie, gift med Laurits Jørgensen	250 Kr.
2. Mette Marie, gift med Hans Andersen	250 „
3. Kristine, gift med Jesper Nielsen	250 „
4. Nicoline, gift med Jens Jensen	250 „
5. Mette Katrine. Rede Penge 500 Kr., en Sengs Klæder 120 Kr., 1 Ko 100 Kr., 2 Faar 20 Kr., frit Bryllup eller 60 Kr.	800 „
6. Pirthe Katrine. Rede Penge 250 Kr., en Sengs Klæder 120 Kr., 1 Ko 100 Kr., 2 Faar 20 Kr., frit Bryllup eller 60 Kr.	550 „
7. Johanne ^{tre} hver som Birte Katrine, samt et Bo-	
8. Petrine ^{dise} skab, hver til Værdi 33½ Kr. pr. Stk.	1750 „
9. Dusine ^{dise} = 3 × 550 + 3 × 33½	1750 „
	ialt 4100 Kr.

Af denne Sum har Laust N. at udrede for Nr. 1, 3, 5, 7 og 9 nævnte Beløb = 2466⅔ Kr.

Søren N. til Nr. 2, 4, 6 og 8 nævnte Beløb = 1633⅓ „

Endvidere maa de 2 yngste Børn have Ret til indtil deres fyldte 18. Aar at forblive i Hjemmet ...

Samtlige de i denne Kontrakt paatagne Forpligtelser antrager:

Aftægtsboligen	800 Kr.
Alle aarlige Præstationer 600 Kr. × 5 =	3000 „
Begravelse	100 „
Forpligtelse efter Paragraf 8	4300 „
	ialt 8200 Kr.,

hvoraf 5000 Kr. falder paa Laust N. og 3200 paa Søren N.“

Cathrine Sørensdatter lever i mange Aar derefter til 28. Januar 1908, 82½ Aar gl.

Moders Ungdom, Forlovelse og Bryllup.

I Modsætning til Hjemmet i Østergaard synes Børnene i Anneksgaarden at holdes hjemme. Det fremgaar tydelig af Folketællingslisterne 1860, 70 og 80. Men Børnerlokken er større og bestaar mest af Piger, og Gaarden er betydelig større.

Moder kom dog ud at tjene, da hun var 18 Aar. Først tjener hun 2 Aar 1877—79 hos sin Søster Bodil i „Grimmeshaugegaard“ i Vendsyssel og senere 2½ Aar i Vorde Præstegaard hos Sognepræst Hofman Bang. Fra disse Steder havde Moder mange Minder, vi ved jo, at hun talte tit og gerne derom.

Fader sad i sin Ejendom i Feldingbjerg. Fader fortalte Guldbryllupsdagen nogle Træk herom. Naboerne sagde til ham: „Du maa se noget mere efter Pigerne.“ Men han havde forlængst taget sin Beslutning.

En Dag tog han sig sammen og skrev et Brev til Nicoline, som da tjente i Vorde Præstegaard. I Brevet udtalte han, at hvis hun nærede de samme Følelser for ham som han for hende, saa kunde de mødes i Viborg paa nærmere angiven Dag. De traf da hinanden i Viborg og blev forlovede.

Fra Moders Vordetid findes et Par Breve i Behold. Det ene er dateret Vorde den 28. Januar, antagelig 1882. Moder skriver:

„Kære Ven. Da jeg nu har en lille fri Tid til at henvende nogle Linier ... at fortælle dig. Da jeg Søndag Aften kom hjem, var her nogle fremmede og deriblandt J. H. fra Tanderup. Præsten kaldte mig ind i sit Kammer og vilde have at vide, om jeg blev eller ikke, for (ellers) vilde han have J. H. til at skaffe sig en Pige. Jeg maatte da samme Aften give ham Svaret, at jeg blev ikke. Præsten gik da op i Stuen og bad J. H. om at skaffe sig en Pige til Maj ... flere sad og hørte derpaa ... Jeg kunde ikke give mig tilfreds med, at saa mange skulde vide, at jeg havde sagt min Tjeneste op, og ikke min Moder eller Sødskende vidste det. Jeg spurgte da om Lov at komme hjem en Dag og fik da Lov til at komme hjem Onsdag Eftermiddag ... (her et Ophold, hvorefter fortsættes). Min egen kære Ven. Der vil maaske gaa en længere Tid hen, inden vi mødes igen. Men lad os ikke glemme at gaa til vor kjære Frelser med, at han vil være med os hele vort Liv igjennem, at han vil fri os fra Synden, som er i denne Verden, og vor egen syndige-Natur, ja, hvor tit har jeg ikke knyttet mig til de Ord, som han (Jesus) selv har sagt: Lede, saa skulle I faa, søge, saa skulle I finde, banker, saa skal det oplades, ja, da har det tidt ligesom klaret for mig ...

... venlig Hilsen fra din hengivne

Nikoline Katrine Nielsen.“

Faders og Moders Bryllupsdag blev den 30. Juni 1882. Deres Forlovere er: Laust Nielsen, Gaardmand i Gammelstrup, og Niels Sørensen, Aftægtsmand i Feldingbjerg. Moster Kristine og Jesper Nielsen havde jo — som vi ved — Bryllup samme Dag i Anneksgaarden. Det var denne Dag en straalende Solskinsdag.

Af Naboer fra Feldingbjerg var til Stede: Jens Krist. Kristensen (Herrup) og Hustru, Kristian Rasmussen, daværende Ejer i Murer Kr. Sørensens Hjem, Peter Maltesen og Hustru Ane, Else og Stine fra Kardyb, Jacob Mikkelsen, Niels Gjedsted og Hustru og Søren Madsen og Hustru med Johannes Paarup som Kusk.

Da Fader og Moder flyttede til deres Hjem, skal Bedstemoder have udtalt, at hun ikke forstod, hvorledes disse to unge skulde faa Føden af den magre Hedeejendom. I det følgende skal gøres rede for, hvorledes det lykkedes.

Ejendommen, dens Drifts og økonomisk Fremgang.

Ejendommen, som Fader overtog, hører som allerede angivet dels under Kardyb i Kobberup Sogn, og dels under Sønder Feldingbjerg i Feldingbjerg Sogn. Sogneskellet gaar igennem Marken fra Sydvest mod Nordøst, og den var i sin Tid angivet med store Sten.

Den under Kardyb liggende Del, Matr. Nr. 2 c, er kommet fra Matr. Nr. 2 b, Stenbrogaard, der igen er kommet fra Matr. Nr. 2 a, Kardyb-gaarde. Jordstykket var Hedelod til Stenbrogaard.

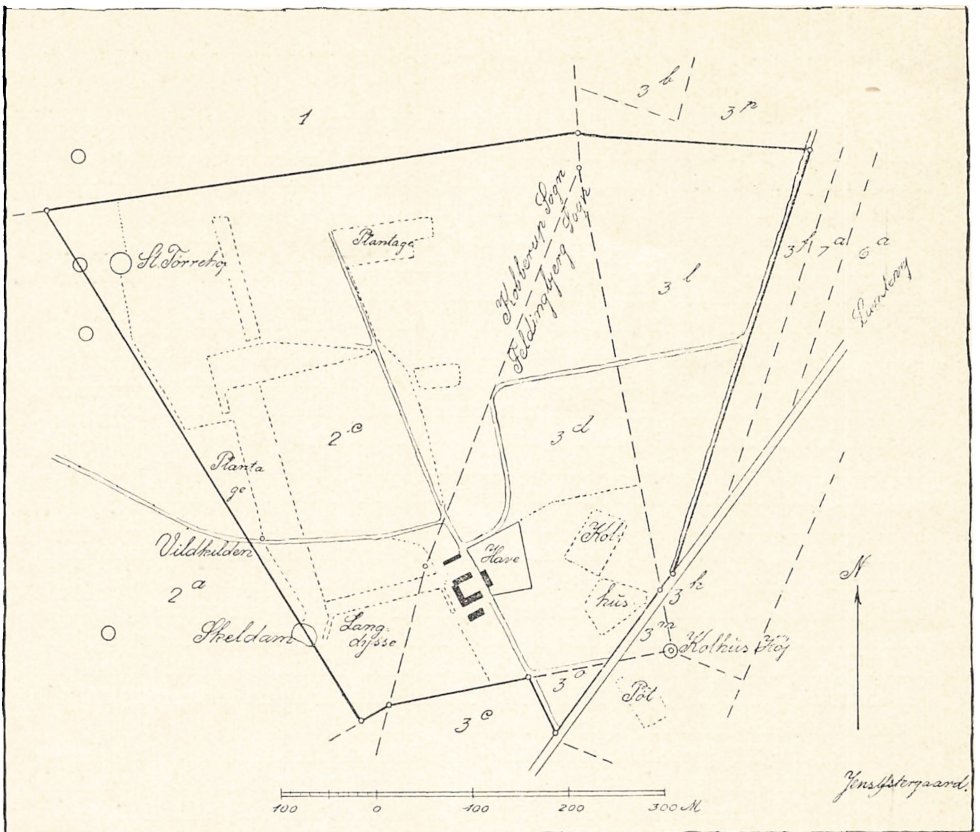
Omkring 1860—70 var alt derude Hede, som strakte sig lige fra Sdr. Feldingbjerg Gaarde og næsten til Kjeldbjerggaard og derfra Nord og Øst om Iglso og over til Smollerup, paa hvilken sidste Strækning endnu findes Hede. Men i Slutningen af 1860'erne slog den første Nybygger sig ned derude paa Feldingbjerg Hede. Det var Peder Christensen Møllebygger og hans Hustru Ane Kirstine ¹²⁾. Peder C. havde købt 50 Tdr. Land Hede fra Jens Larsens Gaard, Matr. Nr. 3 i Sdr. Feldingbjerg, og opførte sig et Beboelseshus (staar endnu 1939) omtrent midt paa Arealet. Da de flyttede ind i Stuerne, var der endnu ikke lagt Brædder, men Lyngen maatte i lang Tid tjene som Gulv. Alt der omkring var sort Hede, kun Landevejen skar sig igennem og bragte Bud om Civilisation. Peder C. havde lært Snedker- og Tømrerfaget og gik i Dagleje, udøvende sit Haandværk, og Ane Kirstine tjente ogsaa til Udkomsten ved Arbejde i Væven. Af Kreaturer havde de kun nogle Faar, der selv maatte bjerge Føden i Heden.

Imidlertid begynder Søren M. ¹³⁾ i Stenbrogaarden at røre paa sig med Opdyrkningen af sin Hedelod. Men han ønskede at faa Vejret til til den forbigaaende Landevej. Peder C. nægtede at sælge ham Adgang til Vejen, men tilbød ham i Køb et Stykke af Heden. Resultatet blev, at Peder C. solgte til Søren M. 15 Tdr. Land, Matr. Nr. 3 d, for 200 Rdl. Landevejen gaar igennem det sydøstlige Hjørne af Arealet. Søren M. lod derefter opføre et Vinkelhus, som vi alle har kendt, solidt og godt. Ydermurene af Huset stod endnu til 1933 og er endnu ikke helt nedrevet. Hele Jordomraadet udgjorde da 45,1 Tdr. Land.

Hjemmet antages at være det andet Hus, som er opført derude paa Heden. Derefter er det gaaet stærkt frem med Nybebyggelsen. Faders og Moders Bryllupsdag i 1882 var alle de Ejendomme, der findes den Dag i Dag, opførte.

I 1872 solgte Søren M. Ejendommen til Christian Rasmussen ¹⁴⁾, som lod udstede en Panteobligation, lydende paa 1800 Rdl. med 1. Prioritets Panteret i Ejendommen til Sælgeren. Dette Pant er nævnt i Faders Skøde. Christian R. afhænder Ejendommen til Niels Sørensen 1879, tinglyst 25. Februar s. A. Niels besad altsaa Ejendommen i kun 2 Aar, til han solgte til Fader.

Vi standser et Øjeblik og kaster Blikket ud over Terrænet og søger at gøre Rede for Stedets Tilblivelse og Paavirkning af Kulturen gennem Tiderne. Da Isen fra den sidste Istid, der var kommende Nord og Øst fra, og som havde Isranden stationær efter Linien Bovbjerg—Hald og derfra Vest om Dollerup og videre mod Syd, trak sig tilbage, dannedes Hjemmets og Hjemegnens Terrænoverflade, som er et Morænelandskab. Vort Hjemms Marker grænser op til eller udgør en Del af de ejendommelige lyngbegrøede Kardyb Bakker og Dale, som sikkert er skabt ved Erosion af Smeltevand, der samledes i den fra Kardybgaard ud-gaaende Rende med Udløb i Tastum Sø.

Kort over Hjemmet ved Aar 1933.

Grænselinierne kopieret efter Matrikulkortene. Sdr. Feldingbjerg opmaalt og udskiftet 1792, Kardyb opmaalt 1815. Terrængenstandene overført fra geodætisk Kort.

Paa det højeste Punkt af Hjemmets Mark under Kardyb ligger den store kuplede Broncealderhøj „Store Tørrehøj“ kaldet, hvis Top er 222 Fod (69,7 m) over Havet. Umiddelbart Vest for findes en anden noget mindre Høj og i Nærheden andre Høje. Om Tørrehøj har Nationalmuseets 1. Afdeling meddelt os følgende Oplysninger, stammende fra 1900: „... smuk, stor kuppelformet Høj, 5,50 m høj, 33 m i Diameter. Toppen er ubetydelig ujævn ... Iøvrigt særdeles vel bevaret. Hele Højen er fredet 1873 af Generalstaben, hvis Mærkesten er sat paa Toppen. Svag lynbegroet i Ager. Der vides ikke om noget Fund fra Højen.“

Fra Højens Top haves vid Udsigt til alle Sider, og der kan herfra tælles 30—35 af Egnens Kirker. Højen blev flittigt besøgt af vi Børn, naar vi var hjemme eller Slægtninge i Besøg, saa skulde vi da „om te æ Høw.“ Omegnens Beboere gjorde ogsaa jævnlig Udflugt til den, og i 1924 blev afholdt et Sommermøde med Lærer Ole Andersen, Lemming, som Taler.

Omtrent 330 m Syd for St. Tørrehøj findes „Vildkilden“, hvorfra Vandet tidligere skal have vædet ud af Jorden og tjent som hellig Kilde. I en vandfattig Periode blev der bygget en Brønd, som skulde tjene til Vanding af Kreaturer. Igen lidt sydligere findes „Skeldammen“, hvor der som Regel findes Vand hele Aaret med Undtagelse af den tørreste Tid om Sommeren. Lidt Øst for Skeldammen har været en af Sten sat Langdyssse, som er sløjfet; en svag Forhøjning viser, hvor

Stedet har været.

Paa Matr. Nr. 3 d under Feldingbjerg findes 2 Lavninger, der sammen med en tredje Syd for Landevejen i gamle Dage kaldtes „Kolhuspøtter“, som var Tørvegrave. Den første Tid efter, at Jorden var bleven opdyrket, kaldtes Stedet Kolhuspøtter, men nu er Navnet forsvundet mellem Befolkningen og findes kun paa det gamle Matrikulkort fra Udstykningsliden. I det sydøstlige Markskelshjørne fandtes tidligere en nu sløjfet Høj, som efter Lavningerne kaldtes „Kolhushøj“.

Ejendommens Jorder er sandet Muldjord, hvilende paa Sandunderlag og Klæg, der hist og her i Dalsiderne kommer frem til Overfladen.

Under de tidligere Ejere var Jorden bleven stærk gødet med Kalk, der havde til Følge, at Jorden var stærkt udpint og i Foraarstiden let hvirvledes op til Sandknog paa de nysaaede Marker.

Jeg erindrer mange Gange, hvorledes den spirede Foraarssæd laa oven paa Jorden efter en Storm, dræbt af den udtørrende Blæst. Mange Aar efter, at jeg var kommet hjemmefra, kunde Fader i Breve til mig skrive, at Foraarsblæsten havde været haard ved Sæden.

Paa den Tid, da Fader kom til Feldingbjerg, vakttes Egnens Interesse for Plantning. Fader var ung, og Tanken om Plantning af Lætræer fængede let hos ham. Han kom snart i Gang med Plantning til Skærm mod Blæsten. Jeg var med i Arbejdet, da de første Gran og Bjergfyr blev stukket i Jorden, nemlig i „Store Plantage“, „Vildkildeplantagen“ og „Skelplantagen“, Plantninger, der i Faders Levetid opnaaede saa store Dimensioner, at Træerne kunde anvendes som Brugstømmer.

Det var vanskelige Tider for Landbruget i 80'erne og 90'erne, og Hjemmet havde ogsaa i denne Periode svære Kaar. Jeg kan huske, hvor dybt et Indtryk det gjorde paa mig, naar Fader meddelte, at Priserne paa Smør og Flæsk var falden. Jeg lærte tidlig at forstaa, hvorledes vore økonomiske Kaar var afhængig deraf.

En Tid havde Fader ogsaa tænkt paa at sælge Ejendommen og havde averteret den til Salg.

Efterhaanden kom Fader mere og mere i Gang med Kunstgødning, hvorved Jorderne bedredes, og Kreaturholdet blev større, hvilket gjorde, at Kaarene blev bedre.

Niels Sørensen døde 1897 og Ane Kirstine 1913, hvorefter Aftægten bliver aflæst ved Fjends. Nørl. Herr. Ret den 19. August 1913.

Afdraget paa Pantelaanet begynder ogsaa efterhaanden at falde, det første Beløb, 300 Kr., betales 1900, og 1906 indløses det helt og aflyses i Fjends. Nørl. Herr. Ret den 7. August 1906.

I Aaret 1913 tilkøbes Jordstykket Matr. Nr. 31 fra Jens Larsens Gaard, hvis Indehaver nu er Anton Christensen. Dette Areal udgør 10.8 Tdr. Land (6 ha). Læst i Fjends. Nørl. Herr. Ret den 2. Januar 1913. Prisen var 1367 Kr.

I 1914 afhændes til Nabo Jens Christensen Matr. Nr. 3 m, som er det eneste Stykke, Fader har opdyrket fra raa Hede; samtidig købes af Kr. Bak Matr. Nr. 3 o.

Ejendommens samlede Areal udgør da 56,2 Tdr. Land (31.5 ha).

Der fandtes ikke Eng til Ejendommen, men Midsommer og Efter-sommer købtes Græs paa Roden i Tastum Sø. Bjergningen af det var strengt Arbejde, men Dagene, der anvendtes derpaa, var Festedage for os Børn.

Fader havde en særlig Eyne eller var, som der anføres, „ren Specialist“ i Opdræt af Ungkvæg. Han holdt meget af sine unge Kreaturer Lige fra de blev fødte, passede han dem med Kærlighed og Omhu.

Fra de to Lavninger „Kolhuspøtter“ Øst for Hjemmet har Fader hentet utallige Sække Grøntfoder i Sommertiden. Naar Fader havde hugget Grøntfoderet af med Leen, stoppede han det i en Sæk, slængede

det op paa Ryggen og bar det hjem til Dyrene.

Da Dyrene og særlig Ungkvæget blev plejet godt lige fra Fødslen, udviklede de sig særdeles vel og var meget eftertragtet af Slagteren. Der var ligefrem „Kapløb“ af Slagtere om at faa det i Køb, og Fader fik næsten altid højere Priser end hans Naboer for tilsvarende Varer.

Slagterne klagede da ogsaa ofte over, at hans Kreaturer var ikke til at faa i Køb for rimelig Penge. Han paavirkedes ikke for selv høje Bud. „Hvorledes kan det dog være?“ spurgte de. Kristen Bak forklarede: „Jens trænger ikke til Penge, derfor holder han paa sine Dyr saa længe som muligt, inden han giver Slip.“

Vi ved alle, at Fader og Moder gik frem i økonomisk Velstand. Kristen Bak udtaler: „I økonomisk Velstand har ingen heromkring kunnet drive det saa vidt som eders Fader.“

Aarsagen til deres økonomiske Fremgang maa søges i: At Priserne paa Landbrugsprodukter steg i Begyndelsen af Aarhundredet, hvilket havde til Følge, at Prioritetsgælden blev betalt, at Aftægten udgik, saa Fader herefter sad fuldstændig gældfri ved Ejendommen, at Priserne paa Landbrugsvarerne yderligere steg under Verdenskrigen, og at baade Fader og Moder over for dem selv levede et Liv i stor Nøjsomhed og særlig havde passet paa fra Begyndelsen.

Endvidere maa ogsaa peges paa de to Lavninger Øst for Hjemmet. Disse Lavninger kunde modstaa selv den haardeste Sommertørke, som sved Sæd og Græs hvid paa de tilstødende Marker. Jo varmere, desto kraftigere i Lavningerne.

Det kan vist siges, at disse Lavninger, Kollhuspøtter, har været den begyndende Grundvold til Faders og Moders økonomiske Velstand. De mange Sække Grøntfoder har i særlig Grad bidraget til de høje Priser paa Ungkvæget, Fader solgte, og Kollhuspøtter har paa den Maade været af stor økonomisk Betydning. De spiller næppe saa stor en Rolle mere, og Aarsagen er, at der er kommet større Frodighed over den øvrige Mark, takket være Kunstgødning og forbedrede Dyrkningsmetoder.

Et Bevis paa den økonomiske Fremgang tjener, at vi Børn blev hjulpet godt i Gang, naar vi skulde sætte Bo, nemlig: Niels Peter købte Gaard i 1913, Anders 1920, Marinus 1928 og Søren købte Fabrik 1931, og alle blev vi hjulpet i Gang. Nej, Fader og Moder brugte ikke selv deres indvundne Midler, der ved Afstaaelsen af Hjemmet har udgjort 80,000 Kr., naar medregnes de Beløb, vi Børn har modtaget gennem Tiderne.

Men Fader viste ogsaa, at Gud havde velsignet ham for trofast Arbejde. I et af sine Breve til mig skriver han i Maj 1937:

„... For et Par Dage siden var jeg i Marken for at se, hvordan Græsset ser ud, det er jo skønt at se, hvordan alting staar grønt. Men jeg blev saa træt, at jeg tænkte, at det maaske var sidste Gang, jeg kommer i Marken. Og saa erindrede jeg, hvordan det saa ud for en 50 Aar siden, og jeg sendte en Tak til Vorherre for hans Velsignelse baade i Mark og i Stald ...“

Om Besætningens og Avlens Størrelse gennem Aarene kan nævnes:

Ved Overtagelse af Ejendommen fandtes 1 helhoftet Hoppe, 3 Køer og 2 Kalve. Af Regnskabet ses det, at der straks efter Overtagelsen er købt en Hest til 356 Kr.

I Aarene 1888—90 havde Fader en Hingst, der saa vidt vi erindrer efter Faders Udtalelse var „Greensten 2“, som i sin Tid havde faaet Kongepræmie. Greensten 2 er omtalt i Beretningen om „Den trettende alm. danske Landmandsforsamling i Viborg 1875“, S. 224 o. flg., hvor Hingsten, der havde Nr. 426, blev tilkendt 1. Præmie. P. Odgaard og Niels Bæk i Tastum ejede Hingsten i Fællesskab med Fader. Endnu

haves i Behold Lister over Hopper, der blev ført til den. Hensigten med denne var at forbedre Egnens Hestavl, men Hingsten var ved Købet gammel og solgtes allerede 1890 til Fragtkørsel i Skive.

Om Bedriften kan følgende statistiske Tal anføres:

Besætningen.					Avlen.				
	1890	1923	1925	1933		1905	1911		1933
Heste	2	2	2	2	Rug	39	58		60
Køer	4	7-8	9	12	Byg		15		12
Ungkreaturer . .	4-6	10-12	10	19	Havre	tynd	68		
Kalve			5		Blandsæd				150
Griser	1			2	Foderroer, Tdr.				1750
Svin, leveret . .	4	23	25	56	Kartofler Tdr.				300
Faar	6-8		10	2	Agerrhø, Læs	2	6		18
Høns				200	Søhø, Læs	13	10		

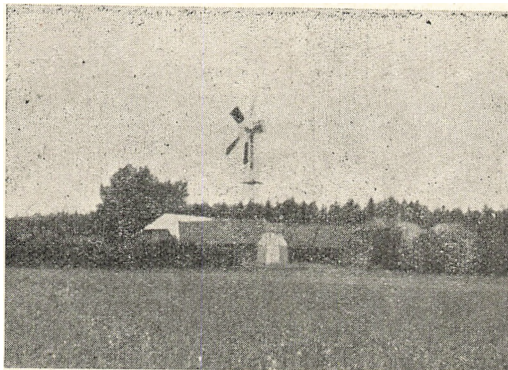
Oprindeligt var Jorderne delt af den syd—nordgaaende Markvej, som findes endnu, i to Dele, en vestlig og østlig Mark med Agrene gaaende i østlig—vestlig Retning. Efterhaanden blev alt efter Jordbundens Beskaffenhed Agrene omlagt og Sædskifterne, der er omtalt 1923, indrettes som følger:

I. 1. Ærtehavre. 2. Græs. 3. Rug. 4. Kaalroer. 5. Havre. 6. og 7. Kløver og Græs.

II. 1. Halvbrak. 2. Rug. 3. Havre. 4. Turnips. 5. Havre. 6., 7. og 8. Kløver og Græs.

III. 1. Brak. 2. Kartofler, 3. Rug. 4. Havre. 5., 6., 7. og 8. Kløver og Græs.

I en Række Aar var Kartofler en vigtig Avl, som tjente til Fedning af Ungkvæg og Svin.

Hjemmet i 1920 erne.

Af Regnskab fra 9. Oktober 1921 til 7. Oktober 1922 fremgaar:

Indtægt: Leveret 36 799 Pd. Mælk Kr. 2028,81, Overskud fra Mejeriet 437,24, solgt Kreaturer 2370,00, solgt Svin 3078,00, solgt Æg 142,10. Ialt Kr. 8056,15.

Udgift: Købt Kraftfoder Kr. 2236,00, købt Kunstgødning 375,00, købt Markfrø 175,00, Skatter 465,00, Brandpenge 62,00, Vedligeholdelse 1200,00. Ialt Kr. 4513,00. Overskud Kr. 3543,15.

I 1922 opførtes en Mølle som Drivkraft for Tærskværk og Kværn. Den kostede 3100 Kr. og var til stor Pryd for Hjemmet og Glæde for Fader. Den blev nedtaget 1936.

Anerkendelser.

Saavidt det erindres, har Fader 1906 faaet 1. Præmie, 150 Kr., for veludførte Plantninger paa Marken. Ialt var tilplantet 6 Tdr. Land.

I 1923 blev Fader indstillet af „Salling Landboforening“ til Sølvmedaille, som han modtog fra „De samvirkende jydsk Landboforeninger (Husmandsudvalget)“. De veludførte og nyttevirkende Beplantninger har haft den Betydning, at denne Indstilling skete.

Beretningen herom findes i Skive Folkeblad for 26. Novbr. 1923 og i Aftenposten den 19. Marts 1924 samt i „Gennem de jydsk Udmærker“, S. 357.

Der skrives: „Den, som for 40 Aar siden saa Jens Østergaards Ejendom, vil ikke kunne kende den igen. De dengang aabne Marker, hvor Vinden tidligere kunde suse og tage Jord og Udsæd med sig, ligger nu skærmet bag Læplantninger, Bygningerne er forbedrede, Besætningen stærkt forøget og gode Maskiner anskaffet. Sidst er kommet en Mølle paa Gaarden, saaledes at Blæsten nu maa gøre Gavn for den Skade, den tidligere har forvoldt.“

Om denne Begivenhed meddeler Fader i et Brev af 28. Novbr. 1923: „Kære Børn ... jeg vil fortælle eder ... om en Fest, som vi var indbudt til i Tastum Forsamlingshus sidste Lørdag ... Salen var pyntet, og vi blev bænket ved Flaget. Formanden for Landboforeningen holdt saa en Tale, om hvorfor og i hvad Anledning de var kommen til Stede. Dernæst overrakte han mig Sølvmedaljen for Landboflid og udbragte et „Længe Leve“ for os ... Jeg takkede ... Og vi drak Kaffe, og der blev sunget en Del Sange og holdt Taler, først af Konsulenten og dernæst af to andre. Vi blev takket for hvad vi havde udrettet, saa vi blev helt rørt derved. Der var ogsaa en Del af Omegnens Mænd og Kvinder kommen til Stede ... Kærlig Hilsen ...“

Senere skrev Fader til mig: „Ja, vi var jo glade ved Medaljen og Festen, men vi er dog allermest glade ved vore Børn og Svigerbørn.“

I Anledning af denne Fest, der afholdtes den 24. Novbr. 1923, var af Gaardejer Laust Mølgaard, Stenbrogaard, Kardyb, forfattet en smuk Sang, som blev sunget ved denne Lejlighed og lyder som følger:

Mel.: Jeg er en simpel Bondemand.

Hvor Vestenvinden fo'r omkring ved Baunchøjens Fod, og føg med Sand i Hvirvl og Sving fra senet Pløjejord. Hvor Lyngens Rod sig bredte fra mørke Aljords Gem, to unge fandt og redte sig Bo og Fremtidshjem.	Om Kirkehuset hist ved Fjord, om Skive By med Tegl, om Sallinglandets fede Jord og Skib paa Fjordens Spejl; men først om det derhjemme i eget Fællesbo, der ligger Guld i Gemme, selv under Lyngens Rod.
---	---

Et straatækt Korshus laa der jo, der flytted' de nu ind, og Jens og Line begge to tog fat med frejdigt Sind. Han pløjede sin Ager; hun hjalp i Mark og Lo, blev Høsten tit end mager, det gav dog nok til to.	Ved Morgengry tog Flokken fat med Plov og Skovl — til Læ imellem Skifterne blev sat i Række Træ ved Træ. Nu staar der Skov paa Hede og Hegn mod Højen op, der Fugle bygge Rede ved Granners slanke Top.
--	--

Med Aarene kom flere til, der raabte: „Mad og Tøj!“ De steg som andre Trolde op ved Kvæld paa Baunchøj. Og Far og Mor fortalte, om hvad derfra de saa i denne Del af Verden, som her foran dem laa.	I Bo blev Huse sammenbyggt til fire Længers Gaard, hvor travle Hænder gjorde hygt, saa det gav gode Kaar. De unge fløj fra Rede at skabe eget Hjem, der sidder to tilbage, som viste Vejen frem.
--	---

Saa faar I Tak da for Jer Daad,
fordi I tog Jer Tørn.
I viste, der kan gives Raad
for Fædrelandets Børn.
I Dag vi ser tilbage
paa al Jer Færd og Id.
Gid det maa Vejen vise
ind i den nye Tid.

Fader og Moder i Hjemmet og udadtil. Afstaaelse af Hjemmet.

I Hjemmet vokser der op ligesom i andre Hjem paa denne Tid en stor Flok Børn. De er:

Jens, f. 22. Jan. 1884, g. m. Kathrine Marie Jensen, f. i Skibsbjerg ved Hjørring 10. Maj 1891, død i København 3. Marts 1927. Barn: Signe Kristiane. Bopæl: København.

Karen Marie, f. 19. Februar 1886, død 1892, begravet paa Feldingbjerg Kirkegaard.

Niels Peder, f. 31. Decbr. 1888, g. m. Mette Marie Jensen, f. i Gamskær 10. August 1886. Bopæl: Feldingbjerg.

Anders, f. 10. Aug. 1891, g. m. Kathrine Elisabeth Bruun, f. i Skanderup 28. Oktober 1888. Børn: Kristian Heinrich, Jens, Kirstine Marie og Dagny Nicoline. Bopæl: Øster Dølby.

Karl Marinus, f. 18. Jan. 1894, g. m. Johanne Hansen, f. i Kastoft 4. Februar 1905. Barn: Thomas Kristian. Bopæl: Haasum.

Thomas Kristian, f. 18. September 1896, død i Bergen 6. Februar 1919, begravet paa Feldingbjerg Kirkegaard.

Dagmar Katrine, f. 2. Juli 1899, g. m. Christen Haderup Christensen, f. i Kjeldbjerg 20. Juni 1902. Børn: Jens Peter, Svend, Arne, Karl, Inga, Henning og Frida. Bopæl: Rosborg i Mønsted og senere i Hjemmet.

Søren, f. 7. December 1902, g. m. Mary Elisabeth Petra Nielsen, f. i Nebel, Svostrup Sogn 18. Juli 1905. Børn: Willy Preben og Jens Birger, død 1½ Aar gl. Bopæl: Hillerød.

Vort Slægtsnavn Jensen har sit Udspring fra Bedstefader Jens Laustsen i Østergaard. Navnet Østergaard findes ofte tilføjet Faders Navn. I 1906 blev det bevilget os at føre Navnet Østergaard i Overensstemmelse med Loven af 1. April 1905 ved Navnebevis af Viborg Amt 2780 1906.

En Broder og Søster har vi, som døde i den unge Alder. Vi maa fremføre enkelte Træk om dem.

Søster Karen Marie, „Mitte“ kaldte vi hende, kan ingen andre af Søkendeflokken huske end jeg. En Dag brød Sygdommen ind over det lille Hjems Enemærker. Om denne Begivenhed har jeg en Optegnelse fra 1909, da jeg var hjemme, inden jeg rejste til England. Det er den 19. Februar, Moder giver Chocolate, og i denne Anledning skrev jeg:

„... Det er Fødselsdagschocolate, siger Moder, i Dag vilde Karen Marie være blevet 23 Aar, om hun havde levet. Jeg husker endnu den Gang, hun var syg. Hun laa i Sengen inde i den forreste Stue. Søndag Eftermiddag var hun bedre tilpas, saa hun kunde sidde oprejst i Sengen, og kørte Hjulet i Mors Rok, den Rok, som vi Børn altid havde Lyst til, men som voldte Mor Sorg, naar vi kørte Snor og Traad i Uorden. Jeg syntes, det kunde da ikke gaa an, at hun kørte med den, men hun var jo syg, sagde Mor, og derfor kunde det tillades. Men Sygdommen forværredes, og Mandag Morgen, da Dagslyset brød frem, kørtes hun og Niels Peder, som ogsaa var syg, af Chr. Pedersen, Kardyb, i hans Wienervogn til Skive Sygehus. Mitte naaede ikke saa langt, paa en Skive Gade lukkede hun sine Øjne for steds. Niels Peder kom sig efter nogen Tids Sygehusophold for Halssygdommen. „Hvorfor døde hun,“ spurgte jeg. „I kunde jo saa daarlig komme til Rette, saa det var vel

bedst, hun døde," sagde Moder til mig. Vi havde vore Stridigheder, men holdt dog sammen i Leg."

Da Begravelsesdagen kom, hentede Fader og Moder Mitte fra Skive. Transporten skete i den stive „Nyvogn“. Der var lagt et Tæppe over Kisten, og Moder løftede den ene Side af Klædet, og jeg saa den sorte Kiste — et sidste Glimt.

Moder har udtalt om Søster, som jeg gengiver, idet jeg bruger hendes egne Ord: „Hun var saadan en rar Pige, og hun var saa køn.“

Broder Kristian har vi alle kendt. Han blev i Daaben kaldt op efter Faster Kirsten og Pastor Thomsen.

Kristian efterlod sig ved sin Død en Dagbog, som han kalder „Mine Optegnelser“. Den er paabegyndt i Bergen Søndag den 28. Januar 1917.

Han indleder med at fortælle om sit Livs Tildragelser, fra han drog hjemmefra, og til han nu sidder i Bergen. Han skriver:

I Efteraaret 1910 blev jeg konfirmeret, og den 1. November derefter kom jeg i Tjeneste hos Fætter J. P. Drengsgaard, først i Toftum og senere i Mønsted. Aaret derefter, den 1. November 1911, kom han i Tømmerlære hos Tømmermester S. J. Bøvling i Stoholm. Kristian gør rede for, hvilke Venner han havde i Stoholm. Efter udstaaet Læretid til 1. November 1915 var han bl. a. hjemme i Julen dette Aar. Det var den sidste Jul, han tilbragte i Hjemmet, og hans Virksomhed i Hjemmet ved denne Lejlighed staar ret levende for mig. Det var et forrygende Snevejr, og Mælkekørslen til Mejeriet var standset. Men Kristian kunde ikke ligge uvirksom hen, naar der ellers var noget at tage fat paa, han hjalp til med forskelligt Arbejde og kørte Mælken til Mejeriet i en provisorisk fremstillet Slæde.

Thomas Kristian Østergaard 1917.

Umiddelbart efter denne Jul kom Kristian i Januar 1916 paa Krabesholm Haandværkerskole, hvor han tilbragte 2½ Maaned. Han skriver om dette Kursus: „... disse Dage betragter jeg som nogle af de skønneste, jeg endnu har haft, og naar jeg saa tit nynner paa Sangen

„Jeg mindes et Sted, gid jeg var der igen,“ da er mine Tanker ved Krabsholm ved Kæstel (Forstander) og Bundgaard (Lærer og Ejer af Haandværkerskolen).“

Den 12. Marts 1916 rejste han sammen med Kr. Bøvling (Læremesterens Broder) til Aarhus, hvor han i den korte Tid, han var der, fandt en Kreds af Venner, som han omhyggelig nævner, ogsaa Frk. Anna Nielsen, som senere blev hans Forlovede. Under Opholdet i Aarhus var han til Session og blev udtaget til Dragon, „netop det, jeg aller-nødigst vilde være,“ skriver han til mig. Efter 3½ Maaneders heldigt Arbejde i denne By rejste han den 26. Juni sammen med Kr. Bøvling og flere til Bergen i Norge, hvor der efter den store Brand den 15. Januar 1916 var bleven meget Arbejde ved Byens Genopbygning. Saa følger hans Beskrivelse af Opholdet og Samlivet med Kammerater i Bergen, hvor han tilbragte Julen 1916 og i Bogen skildrer sin Længsel efter Hjemmet, Fader, Moder og Søskende. I Foraaret 1917 er han i Stavanger. Her skriver han: „For nogle Dage siden fik jeg igen Opfordring til at komme hjem. „O, I kære, I ved ikke, hvor gerne jeg vilde efterkomme den og komme hjem en Tur i Paasken og til Søren's Konfirmation; men jeg er bange for, at jeg ikke kan komme ud af Danmark igen.“ Indkaldelsen til Dragontjenesten i Hæren er endnu ikke kommen; som Motivering til Unddragelse af denne Pligt skriver han: „Hvorfor skal jeg opøves i at bruge Vaaben, for jeg vil ikke slaas.“ Kristian rejser dog snart tilbage til Bergen, som herefter synes at blive Stedet, hvor han opholder sig og derfra gør forskellige Udflugter indtil sin Død. Det sidste Notat i Bogen er skrevet i Bergen den 6. Januar 1918, og han skriver:

„Hvor forunderlig i Bergen endnu, mon jeg da aldrig kommer herfra? Nej, hvorfor egentlig ogsaa rejse herfra, saalænge Verdenskrigen raser, jeg har det jo saa godt, som jeg kan ønske mig det. Arbejder nu som Bygningsnedker i et hint „liten“ Værksted og har et „greit liten“ Eneværrelse med Varme og Kaffe ... Julen 1917 var den anden Jul, jeg fejrede i Norge i Landflygtighed, kan jeg godt sige, for kunde jeg rejst en Tur hjem og sluppet godt fra det, er der ingen Tvivl om, at jeg havde fejret denne Jul hos de kære derhjemme. Men Virkeligheden traadte ogsaa denne Gang frem og viste sig i sin kolde, ubønhørlige Skikkelse. Julen er en særskilt Fest fra alle andre Fester, som har Bud til det inderste og gode i et Menneske, tror jeg. Aldrig længes jeg saa inderlig efter mine Forældre og Søskende som da. Den Julestemning, som jeg havde i min Barndom, synes jeg ikke eksisterer andre Steder end i min Barndomsegn ...“

Hvorfor der intet er indført i Bogen gennem Aaret 1918, er mig ukendt. Han sender mig dog flere Breve, hvoraf det sidste er dateret Bergen, den 19. Januar 1919. Han skriver: „... jeg gratulerer og ønsker dig alt godt i det nye Aar (min Fødselsdag) og ligeledes gratulerer med vel bestaaet Eksamen. ... jeg synes, jeg har gjort det godt i 1918. Jeg tjente over 6 Tusinde Kroner ... saa sandt det la'r sig gøre, vil jeg en Tur til Frankrig, og jeg tænker, at du om et Par Maaneder har mit Besøg paa Gennemrejsen.“

Kun smaa tre Uger derefter modtog jeg om Eftermiddagen den 7. Februar et Telegram, i hvilket der stod: „Broder Kristian død ifølge Telegram. Meddel Marinus det. Jens Østergaard.“ Det var „den spanske Syge“, som havde slaet ham ned.

Det var et stort Tab, at vi mistede denne Broder. Vi syntes, at han var i Besiddelse af store Evner, og han var uhyre arbejdsom, flittig og trofast i sin Færd, og vi Grund til at tro, at han skulde nok kommet frem i Verden og blevet til noget. Han var paapasselig med sin Fortjeneste og efterlod sig en ikke ringe Formue, som han havde sammen-

sparet sig.

Mange andre Træk fra Hjemmet om Fader og Moder kunde der være Anledning til at nævne. Vi har vel hver især vore Erindringer at takke for.

I Aaret 1896 blev jeg indlagt paa Amtssygehuset i Viborg som Følge af Betændelse i højre Hofte. Da Opholdet varede 8 Maaneder, kostede det mange Penge, men Fader klarede Udgifterne, endskønt det paa den Tid var smaa Kaar i Hjemmet. Han søgte de bedste Læger, for at jeg kunde blive helbredet.

Fader og Moder lod mig ogsaa gaa i Skole i Tastumgaard, hvor jeg fik den bedste Undervisning, som kunde faas paa Stedet.

Til November 1901 drog jeg 18 Aar gl. hjemmefra. I mine Optegnelser har jeg skrevet: „Jeg glemmer ikke saa let den Dag, da jeg rejste fra Hjemmet og skulde flytte til Gammelstrup. Jeg havde længe glædet mig til at flytte, men i Afskedens Stund forstod jeg egentlig først, hvad det var at have et Hjem ... Jeg sagde da Farvel til Moder og Fader, som sagde: „Gaa kun frimodigt til. Vorherre være med dig og glem ham ikke. God Lykke paa Rejsen.“ Vi græd alle tre ...“ Faders Ord var hjertelige og gemte sig i Erindringen.

Jeg skylder Fader Tak for meget. Han har vist ogsaa særlig ofret paa mig. Min Læretid paa Havebrugshøjskolen „Vilvorde“ bekostede han en Del af, men Studiet ved Landbohøjskolen havde jeg selv sammensparet til.

Efterhaanden voksede vi Børn til og drog hjemmefra og satte Bo. Vi var i livlig Brevveksling med Hjemmet. I Aarene 1923 og 1925 besøgte Fader og Moder mig i København, og under det sidste Besøg fejrede Fader sin 70 Aars Fødselsdag.

Vi kaster et Blik paa Faders og Moders Samliv. De havde fra deres unge Dage faaet vakt Interessen for det aandelige Liv baade af folkelig og kirkelig Art. Moders Brev af 28. Januar 1882 til Fader og Faders Dagbogsoptegnelser taler deres Sprog herom. Fader har ogsaa udtalt, at han i sine unge Dage ofte kom sammen med Laust og Søren fra Anneksgaarden; de gik sommetider lange Ture til Møder. Fader kunde til højt op i sin Alderdom med Begejstring fortælle om de gode Ord, han havde hørt ved Møderne. Og de fortsatte dermed, de kom trofast til Møder og Forsamlinger overalt, naar det var dem overkommeligt.

De var arbejdsomme og flittige, og de satte ikke store Fordringer til det daglige Livs Udkomme. Naar Problemerne dukkede op, var Fader altid hurtig til at tage Beslutning, og derfor blev hans Opfattelse af Tingene altid den afgørende, som Moder gav sin Tilslutning til, naar der skulde tages Stilling til et eller andet. Derfor kunde de to arbejde sammen og supplere hinanden i deres Gerning og var altid enige.

Over for os, deres Børn, var de bestemte i deres Optræden.

Medens jeg gik i Tastumgaard Skole, var der Danseøvelse for Børn i Købmandens Lokale. Spørgsmaalet om jeg skulde deltage i Danseundervisningen, toges op til Drøftelse. Moster Sine vilde betale for mig. Men Fader sagde bestemt nej, jeg skulde ikke gaa i Danseskole. Kortspil maatte vi heller ikke deltage i. Udklæde os med Masker heller ikke. Spiritus maatte vi ikke nyde. Fader var i sin gode Ret. Han havde sikkert i sine unge Dage set meget daarligt ved Dans, Kortspil og Drik, som foregik under vilde Former. Og han havde sat sig for, at han skulde ikke give Anledning til, at hans Børn lærte disse „Ildrætter“, der let kunde foranledige, at de faldt i Synden.

Men de lærte os at leve Livet i Nøjsomhed og lærte os at bruge vore Hænder. De lærte os tidlig at folde vore Hænder i Bøn til Gud. Naar vi var samlede i Hjemmet, søgte Fader at faa en stille Stund sammen

med os om det hellige Ord, Trosbekendelse og Fadervor. Faders og Moders Salmer ved saadanne Lejligheder var: Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud; Gud skal alting mage; Nu hviler Mark og Enge; Julen har bragt velsignet Bud; Dejlig er Jorden; Glade Jul; Op dog, Zion, ser du ej; Rejs op dit Hoved al Kristenhed; Alt staar i Guds Faderhaand; Paa Jerusalem det ny; Jeg ved et lille Himmerig; Klokken slaar; Uforsagt, vær paa Vagt; Under dine Vingers Skygger; Op, I Kristne, ruster eder; O, Kristelighed; Alt, hvad som Fuglevinger fik; Dagen gaar med raske Fjed; Kærlighed fra Gud; Lyksalig, lyksalig hver Sjæl; Kirkeklokke, ej til Hovedstæder.

Søster Dagmar har særlig udpeget disse Salmer og skriver: „Jeg har nu sat Kryds ved de Salmer, som Fader og Moder holdt mest af, og som de tit sang om Søndagene. Der er vist ingen af jer, der har overværet det saa tit, som jeg, ja, maaske Marinus, og de staar for mig som nogle af de skønneste og bedste Minder, jeg ejer ... Det var to kærlige Mennesker, som vilde det godt for alle.“

De var begge ivrige Medlemmer af Afholdsforeningen i Tastum og Foredragsforeningen. Fader ydede Bidrag til Forsamlingshus. Afholdshotel, Højskole og Lægebølg i Stoholm, og hvad der ellers kunde komme frem af den Slags. Fader var Andelsøver af Tidsskriftet „Bavnen“, som begyndte at udkomme i Januar 1904, og Fader var Abonnent paa det lige fra Begyndelsen. I 1936 havde han en Artikel i det, se nedenfor.

Af Tillidsposter er det os bekendt, at han var Medlem af Menighedsraadet og Bestyrelsen for Stoholm Brugforening, men ellers tog Fader ikke Del i det politiske eller økonomiske Liv udadtil, men han blev hjemme og passede sin Bedrift, men fulgte iøvrigt med i, hvad der ellers kom frem.

Med Slægtningene, som var udgaaet fra Hjemmene i Gammelstrup, havde Fader og Moder livligt Samkvem, og Forbindelsen blev holdt kærligt vedlige lige til det sidste. Efterhaanden indhentede ogsaa Alderen dem, og een efter een sank i Graven. Ogsaa med Børnene af Slægterne blev Venskabsforbindelser holdt i Gang.

Da Fader havde afhændet Ejendommen og havde mere Tid end tidligere, skrev han flere Breve til Slægtninge, hvortil Udkast er bevaret og gengives nedenfor. Fader Karen Marie og Fader, som blev de to sidste fra Barndomshjemmet, besøgte hinanden ofte: de elskede hinanden højt, de to.

Med Naboer deltes ogsaa trofast Venskab. Af de, som boede i længere Aarrække som Hjemmets Naboer og Omgangskreds, skal nævnes ¹⁵⁾:

Peder C. Møllebygger solgte 1900 sin Ejendom, som han omtrent havde faaet opdyrket fra raa Hede, til Kresten Pedersen Bak og Hustru Marie, henholdsvis fra Salling og Holmgaard i Dommerby. Disse to blev sammen med det andet Nabopar, Murer Søren Kristian Sørensen og Hustru, Hansine Hansen, Hjemmets trofaste Naboer.

Jens Kristian Kristensen, Smed, og Hustru, Kirstine Troelsen, og Sønnen Jens Kristensen og Hustru, som overtog Forældrenes Hjem, og deres Søn, Kristian, Hjemmets trofaste Medarbejder gennem syv Aar, skal alle nævnes som Hjemmets kære Naboer. Endvidere skal nævnes Jeppe Nielsen og Hustru i Kardyb, de var rørende hjælpsomme, og af Faders Regnskab ses det, at de har ydet Fader Pengelaan. Jeppe N.s Efterfølger, Kristian Pedersen, gift med Sine (død tidlig), senere gift med Katrine fra Fly, var Hjemmets kære Venner; med Kristian P., der havde et imødekommende Væsen, havde Fader mange opbyggelige Samtaler.

Mange andre kan nævnes. Johannes Paarup og Hustru, Maren,

Stenbrogaard, Peder Sørensen og Hustru, Else, Tastum, Kristian Skajbæk, Tastum, Niels Nielsen og Hustru, Mariane, Tastum, Peder Maltesen og Hustru, Ane, Iglø, Søren Mølgaard og Hustru, Feldingbjerg, og sidst, men ikke mindst, Slægten Odgaard og mange flere.

I 1932 oprandt Begivenheden Guldbrylluppet. Det blev et dobbelt Guldbryllup, som dog fejredes hver for sig i Mønsted og Feldingbjerg. Dagen begyndte Kl. 5 Morgen med Musikkere, der spillede Salmerne: „Det er saa yndigt at følges ad“ og „Kongernes Konge“.

Slægtninge fra Gammelstrup paa Moders Side mødte om Formiddagen, og efter Frokost kørte de videre til Guldbrylluppet i Mønsted. Senere kom yderligere Slægtninge og Naboer. Fader holdt gentagne Gange Tale og fortalte Træk fra Aarene, der var gaaet, væsentlig skildret foran, men sagde bl. a.: „De (Fader og Moder) havde bedt til Vorherre, at deres Hjem maatte blive et Fredens Hus, hvor Herren maatte have sin Gang ...“

Kresten Bak takkede Fader og Moder for, hvad de havde været gennem Aarene for dem og Naboerne. De havde altid været hjælpsomme, naar der trængtes til det. Engang havde Kr. Bak anmodet Fader om at hjælpe sig med at underskrive en Obligation. Men Fader sagde, at det syntes han ikke om, men derimod havde han tusinde Kroner liggende, dem kunde han faa til Laans. Det var et stort Tilbud, skønt Fader da ikke kendte ham saa nøje, da han paa dette Tidspunkt ikke havde boet der saa længe.

Aaret efter Guldbrylluppet var Fader og Moder træt af Ejendommen og afstod den 1933 til Svoger Christen og Søster Dagmar.

Fader og Moder var da henholdsvis 78 og 76 Aar gamle. Dette Aar blev det nye Stuehus opført, og Udhusene var under Ombygning.

Hjemmet efter Ombygningen, udført 1933 - 34.

Artikler og Breve.

Da Fader havde afstaaet Hjemmet og derefter som Følge af denne Ændring havde mere Tid til sin Raadighed, samlede han som allerede berørt i Forordet forskellige Træk af sit Liv paa Papiret og skrev en Del Breve, hvoraf en Del gengives.

„Tastumgaard og Navnet Odgaard.

I Aaret 1868 blev der bygget en stor Lade paa Tastumgaard i Tastum af dens daværende Ejer, Rasmus Paarup.

Nogle Aar derefter blev Gaarden solgt til en ung Mand, som hed Peder Odgaard og var fra Thyholm ¹⁶).

Første Gang, da jeg hørte Navnet Odgaard, var jeg hjemme i Østergaard i Gammelstrup. Min Broder Søren var med en anden Mand vistnok paa en Hestehandel i Tastum. De var da ogsaa inde paa Tastumgaard. Min Broder fortalte om den livlige P. Odgaard, som kom kørende med Folkene hjem til Middag fra Tastum Sø. P. Odgaard hjalp til med at rette an til Middag.

En Gang var jeg med min Broder Laust Drengsgaard i Tastumgaard. Laust havde tjent i Kardyb (hos Jeppe Nielsen) og var derfra bleven kendt med P. Odgaard. Da Laust havde købt Drengsgaard, og P. Odgaard vidste, at han gerne vilde have en Følhoppe, skrev han til Laust, at han kunde faa en Hoppe af ham. (Handelen kom i Stand med det Resultat, at) P. Odgaard fik en Stud for en Følhoppe.

Jeg blev da ogsaa (ved denne Lejlighed) kendt med P. Odgaard og hans Hustru Karen. Da vi rejste hjem derfra, talte vi en Del om disse prægtige Mennesker (og om) deres venlige og kærlige Sindelag.

En Gang traf jeg sammen med dem ved Smøllerup Kirke. De var Sognebaandslødere til Pastor Friis i Daugbjerg ¹⁷).

Men det var først, da jeg kom til Feldingbjerg, og P. Odgaard havde flyttet Gaarden (op til sin nuværende Plads), at jeg rigtig lærte at kende P. Odgaard og Karen. Det var altid en Ophbyggelse at være sammen med dem, og altid var man sikker paa at være velkommen, naar man kom, og blive modtaget med Venlighed.

Ja, man kan sige om dem, „at de med Blikket, som det skabtes, himmelvendt og lysvaagen for alt skønt og stort hernede,“ (havde Evnen til at gøre Mennesker glade). Var man tynget af Sorg og Modgang, da var det ligesom om, de blev lettere at bære ved at komme komme sammen med P. Odgaard og den stille Karen med det trofaste, milde og kærlige Blik, som kan gøre godt i sorgfuldt Sind.

Der blev holdt mange store Møder baade i den gamle og nye Gaard, og mange af Talerne var langvejs fra. Ogsaa dejlige smaa Møder (blev afholdt) i Tastumgaard, hvor var de oplivende. P. Odgaard holdt gerne en lille Tale og læste op, og saa sang vi nogle Sange.

„Ja, der hvor gamle og unge sammen kan drøfte Alvor og dele Gammen, hvor danske Toner gir Genlyd i Sind, gaar vi frimodig ad Døren ind.“

P. Odgaard og Karen havde ogsaa Modgang og Sorg.

Dengang en Skibsladning Kreaturer forliste for dem, var de meget nedbrudte. Jeg syntes da, at Karen var den stærkeste til at bære det.

Men allermest nedbøjet blev de dog den Gang, da deres Søn Anders pludselig døde, og vi, som stod ham (P. Odgaard og Karen) nær, havde inderlig ondt af ham (dem).

Engang spurgte jeg P. Odgaard, han skulde vel ikke have en Lærer til sine Børn? Han sagde, jo, det vilde han maaske. Saa vilde jeg gerne

have vore til at gaa der ned (til Undervisning). En Tid efter sagde han, at nu havde han faaet fat i en „Videnskabsmand“, som hed Ole Andersen ¹⁸⁾ og skulde begynde Lærergerningen til November.

Da Andersen var kommen, sendte P. Odgaard Bud efter mig, for at vi kunde faa bestemt med Skolegangen. Jeg blev saa glad ved Andersen samme Aften og ikke mindre siden hen. Jeg var nogle Gange inde i Skolen, hvor Undervisningen gik med Liv og Lyst, særlig var der engang, han fortalte Bibelhistorie, og Børnene var meget spændte og opmærksomme for at faa hvert Ord med.

Andersen holdt ogsaa en Del Møder, de var dejlige; Andersen kunde med Varme og Kærlighed drage og opelske det lyse og skønne, og paa sin særlige bevægede Maade kunde han ligesom omfavne alle med Kærlighed. Hvad som kommer fra Hjertet, gaar til Hjertet. Jeg glemmer aldrig første Gang, han læste „Paaskeliljen“ op for os, det var noget saa himmelsk.

Da P. Odgaard flyttede til Skivehus, saa tænkte jeg, at nu kunde Tastumgaard vist ikke blive ved at være det samme for mig som før. Niels Odgaard var jo ung, og vi var ved at blive gamle. Men deri tog jeg Fejl. Det var ligesom N. Odgaard havde arvet begge sine Forældres gode Egenskaber. Og da saa Margrethe traadte til, saa kom Solen atter til at straaale fra Tastumgaard.“

Fra denne Periode stammer ogsaa en Artikel, som blev optaget i Tidsskriftet „Bavnen“, Aargang 1936, S. 555, og lyder som følger:

„Mindet lader som ingenting“ —.

„Første Gang, jeg hørte Malling ¹⁹⁾, var ved et stort Sommermøde i 1881 i Tastumgaards Lade, hvor han og et Par andre talte; saavidt jeg husker, var det Pastor Bruun, Levrings ²⁰⁾, og Lund, Vium ²¹⁾. Malling talte med stor Begejstring for Ungdommen, og min Broder spurgte mig, om jeg kendte den Mand. Det gjorde jeg ikke, men vi fik senere at vide, at det var den ny Præst, som var kommen til Hejlskov. Senere hørte jeg ham mange Gange baade i Kirker og Forsamlingshuse og i Hjemmene. Faa Aar efter flyttede han til Odder. Kort før han flyttede, var han i Fly Forsamlingshus at holde Foredrag, og der fortalte han os, at han havde været i Odder og agtede at flytte dertil. Det var ved Juletid, og han var rejst med Morgentoget, saa det var helt mørkt, da han gik fra Stationen, men, sagde han: der er altid noget trøsterigt ved en Morgenstund, da man har Dagen i Vente. Han haabede nu at faa en god Arbejdsdag i det nye Hjem.

Malling kom flere Gange siden her i Gammelstrup og Ørum Kirker. Engang, da der havde været Barnedaab i Gammelstrup Kirke — en af min Svoger Laust Nielsens Børn — og vi bagefter var samlede i Hjemmet, blev, da vi skulde spise, en Terrin med Suppe sat foran Malling, men han tog Terrinen og satte den hen til min Hustru, som sad med vort mindste Barn, og sagde, idet han tog Barnet, at han dog bedre kunde være Barnepige end øse Suppe.

Ja, han var af de Mennesker, man kan sige om, at Alvor og Gammen kan godt sammen. Vi havde mange hyggelige Timer med ham.

Engang læste han noget for os, som han havde skrevet om en Samtale mellem to Bønderkarle, hvoraf den ene havde været paa Højskole, og han vilde gerne vide vor Mening om, om det var værd at lade gaa i Trykken. Det mente vi nok, men mere ved jeg ikke derom. —

I det første Nummer af Bavnen stod der saadan: „Bavnen vi tænde, og højt skal den lyse, varme de sygnende Hjerter, som fryse —“. Jeg syntes, det var store Ord, men jeg har altid været glad for at læse den, og hermed saa Tak for den Tid, der er gaaet, med Ønsket, at den maa blive ved at lyse op i Taagen.“

Om Jens Vittrup, vistnok skrevet 1924:

„Første Gang, jeg mindes at have set Jens Vittrup, var i Skive vistnok i Aaret 1883 eller 84. Jens Vittrup boede dengang i en Gaard i Vester Børsting, da han og flere fra Børsting leverede Tiendekorn. Jeg lagde Mærke til, at han var den eneste, der havde skrevet op, hvor meget han skulde levere af hver Slags. Jeg tænkte, at han vist var en Mand, der havde Orden i sine Sager.

Da han senere blev min Svoger, lærte jeg ham nærmere at kende som en reel Mand i Handel og Vandel. Folk vilde gerne handle med Jens Vittrup, for de vidste, at hvad han havde sagt, kunde de stole paa.“

Skrevet til Faster Mette Marie i Østergaard, antagelig i August 1932:

„Kære Svigerinde.

„Hvorledes har du det ... jeg tænker tit paa Østergaard, mit Barn-domshjem, og paa Minderne derfra. Jeg vil fortælle dig nogle af dem ... kære Mette Marie, jeg husker din Moder, den kærlige, rare Kristiane, og jeg kan huske, naar vi sang vore Aftensange, at hun gerne vilde, vi skulde synge: Nu hviler Mark og Enge.

Jeg vil ogsaa fortælle dig nogle Minder om min Broder Søren, din Søren, min Fader har jeg jo ikke saa mange Minder om, jeg var jo kun 7 Aar, da han døde. Jeg var 9 Aar, da jeg kom til Iglslø for at tjene, og Søren var med mig derop. Da vi var kommet ind ... havde faaet noget at spise og talt lidt, jeg talte vist ikke meget, og Søren skulde hjem, han siger saa til mig: ja, saa skal du vel vugge det lille Barn, der ligger i Vuggen. Søren sagde saa stille Farvel og rejste hjem igen. Det var Broderkærligheden, at han med Taare i Øjet forlod mig. Søren var mig i Faders Sted, jeg mindes aldrig, at han har sagt et vredt Ord til mig.

Ja, nu er vi ved at blive gamle ... det er snart Aften med os, og den mørke Nat med Død og Grav (stunder til), saa venter vi den lyse Morgen, hvor vi skal samles med vore Kjære, „en Morgen ses vi dog i Paradiset“ ...

Kærlig Hilsen.“

Skrevet til Mette Marie i Nørmarksgaard, antagelig i 1936:

„Kære Svigerinde.

Tak for Besøget hos eder i Sommer, det var en Fest for os at være sammen med dig, dine Børn og Svigerbørn ... Dine Børn er det første Slægtled, som udgaar fra dette Hjem, hvor der blev lagt Vægt paa, hvad der er godt, Sandhed, Ret og ægte Ærlighed, og hvor jeg tror, at de har modtaget en Arv, som har Evigheds Betydning for dem.

... Guds Velsignelse i det timelige er ogsaa Værd at takke for, men frem for alt, at vore Børn maa være Lysets Børn, som Pastor Jensen sagde. Naar jeg tænker tilbage, saa tænker jeg tidt paa at faa det Frø, som vi har modtaget i vor Daab, til at vokse. Men vi vil ønske, at vore Børn maa naa videre og ikke glemme deres Fadervor og søge til ham, som er Livets Kilde. Vore Børn er jo det kæreste, vi ejer.

Nu er Katrine og Pastor Jensen vel forlængst kommen hjem til Amerika, det er en lang Vej, men Tankerne kan jo hurtigt komme der over.

Kærlig Hilsen.“

Breve til Faster Karen Marie Jensen i Gammelstrup:

„Feldingbjerg, den 21. December 1934.

Kjære Søster.

... vi er nu gamle og ved ikke, hvornaar vor Livssol gaar ned ... det er noget vi ved vil komme i nær Fremtid ... vi har meget at takke Gud for og beder, at vor Livsaften maa blive lys og skøn. Jeg kan endnu ikke sige, at jeg længes efter Døden, men jeg længes efter at leve et Liv,

hvor Lyset fra det høje maa skinne igennem ... Naar vi i vore Bønner beder om Guds Velsignelse for os og alle vore Kjære, da er det ikke alene det jordiske, som ogsaa er værd at takke for, men at Lyset fra det høje maa skinne igennem al vort Liv ... Jeg ønsker dig og alle dine kjære en glædelig Jul og Guds Velsignelse ... din Broder Jens.“

„Kære Søster.

... jeg skriver et Par Ord til dig ... Du er kaldt op efter Mor og jeg efter Far ... Moder den blide, og Fader mere bøs ... Jeg tænker ogsaa lidt paa Kresten, din Mand, han gik saa stille blandt os.

... Et Ord kan gøre godt, det kan ogsaa gøre ondt, det kan oplive eller nedtrykke, trøste eller mistrøste, saare eller læge, alt efter det Indhold, som er lagt deri. Et Ord kan være dødt, det kan ogsaa være levende, et ondt Ord kan nedbryde, og et godt og kærligt Ord kan oplive, et Ord fra et ydmygt og troende Menneske kan oplive og sætte Frugt. Hvad som kommer fra Hjertet, gaar til Hjertet.

Det er saa let at lægge Kors paa andre,
men tungt med Korset selv at vandre,
men vil du favne ham i Aftenfreden,
da maa du følge ham i Middagsheden.

Kærlig Hilsen.“

„Kære Søster.

... Jeg tænker tit paa, at vi nu er de eneste levende af os Sødskende, og saa kommer Minderne frem fra vore unge Dage ... jeg kan huske en Del baade ondt og godt, dog kan jeg ikke sige andet end godt om dig og vore andre Sødskende. Jeg selv har gjort mange Fejltrin og tidt sagt noget, som jeg ikke skulde. Et hæftigt Ord kan saare som tusinde Naalestik, men et venligt Ord kan lyde som jublende Musik ...

... jeg har været saa jordbunden, som dog er en Tomhed, vi kan godt være glad og Gud taknemlig, for hvad vi har og glad ved, naar det gaar godt, men der er alligevel en anden Længsel, som Gud har lagt i hvert Menneskes Sjæl, om vi rigtig kunde finde Hvile i, at Jesus har fyldestgjort for alle vore Synder ... i det høje sidder Herren rig og stor med sit milde Faderøje følger han hver Sjæl paa Jord.“

Jeg er den af Sødskendeflokken, der har været længst ude omkring og er maaske ogsaa den af os, der har modtaget de fleste Breve fra Fader og Moder. Jeg har dem i Behold. En saadan Pakke Breve er af stor Værdi. De fortæller meget. De rummer Kærlighed til os.

Uden Data, formodentlig 1912.

„Kjære Søn.

... Vi har det ellers ved det gamle og haaber ogsaa, at du har det godt. Et godt Helbred er en stor Gave fra Gud: en sund Sjæl i et sundt Legeme. Det er vore største Ønsker for eder. Men dette vort største Ønske for eder er, at I maa naa langt klarere frem end vi. Men naar jeg tænker paa, hvor mange Fejlgreb, jeg har begaaet baade i det ene og det andet, da er det ligesom jeg maa sige til mig selv, at jeg er en Daare og en daarlig Fader. Men jeg ved, at Gud er alvidende, og jeg haaber, at han vil lægge sin Velsignelse sammen med mine Ønsker. Thi hvad kan et Menneske udrette uden Guds Velsignelse, og det har jeg Gudskelov ogsaa erfaret, at han kan trøste og hjælpe os over meget, og jeg har lært, at en oprigtig Bøn kan styrke og trøste. ...

Hjertelig Hilsen.“

Kjære Søn.

„Feldingbjerg, den 16. Marts 1913.

Jeg ser af dit Brev, at du ikke er rigtig tilfreds med din Plads, og at du tænker paa Amerika. Jeg synes ikke om de Amerika-Tanker, thi det staar for mig, at det er Uroens Land, og de, som har været der, kan

næppe finde sig tilfreds her igen, og de allerfleste tror jeg nok, at de har fortrudt, at de rejste derover, hvis de havde vidst, hvad de skulde gennemgaa.

Jeg synes ogsaa, at Forholdene her er saa gode, at man nok kan være tjent dermed. Har du derimod Lyst til at begynde egen Forretning, da kan jeg nok hjælpe dig ...

... fra din Moder: har du ikke fundet din Lykke i den lange Strækning, du har været omkring, tror jeg heller ikke, at du finder den, om du rejser længere ud.

Vi fandt Lykken i den simple Hedejord og har ikke savnet Brød. Guds Velsignelse er lige saa mægtig i det Lidet som i meget.

Hjertelig Hilsen.“

„Feldingbjerg, den 19. August 1923.

Kjære Svigerinde og Søn.

(Det er Høst, og Fader skriver om, hvor travlt de har det, og fortsætter):

...Ja, vi har saa travlt, at det næsten helt optager os, dog skulde der jo være noget, som er vigtigere end det timelige. Ja, naar jeg tænker tilbage paa, hvad jeg har oplevet, da har vi meget at takke Gud for formedels vore mange Fejltrin, saa har han dog velsignet os paa saa mange Maader, særlig er vi glade for vore Børn og Svigerbørn ...

Kjærlig Hilsen.“

„Feldingbjerg, den 20. September 1924.

Kjære Børn.

Tak for Brevene og Indbydelsen, men vi har dog meget travlt endnu. Det regner de fleste Dage, vi har dog haft enkelte Dage med Tørvej, hvor vi saa havde rigtig travlt med at faa Kornet gjort tørt og dernæst kørt ind, saa den gamle Mand var dygtig træet om Aftenen ... vi er ogsaa ved at blive gamle, saa vi ved ikke, hvor snart vi falder fra, ligesom Bladene paa Træerne i denne Tid, men i al vor Skrøbelighed skal Gud have Tak for, hvad han har givet os, særlig for vore Børn og Svigerbørn, saa jeg kan sige Gud ske Lov, og der staar jo ogsaa: sig altid Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Navn.

Kjærlig Hilsen.“

„Feldingbjerg, den 25. Februar 1927.

Kjære Søn og Svigerdatter.

Til Lykke med eders lille Pige, haabende at Marie snart maa blive rask igjen og opdrage hendes Pige. Ja, i hver Barnesjæl paa Jord har Gud lagt en Kjærne til at blomstre til evig Frugt, hellig som en Stjerne. Men der skal jo fredes om denne Kjærne, for at den kan vokse og blive til, hvad vor Herre har bestemt os til. Ja, vi er langt fra eder, men vore Tanker og Ønsker er tit hos eder og vor Bøn og Haab om, at Gud vil vende alt til det gode.

Hjertelig Hilsen fra os,

Nikoline Katrine og Jens Østergaard.“

Kjære Søn.

„Feldingbjerg, den 15. December 1929.

Tiden gaar, og nu kan det snart blive Jul igjen med de mange Minder baade fra den Tid, jeg selv var ung, og mens I var Børn og samledes i Hjemmet. Nu skal vi holde Jul sammen med fremmede Folk, men de lader til at være flinke baade Karlen og Pigen. Ja, I og Søren kommer velsagtens ikke at besøge os i Julen, da I er saa langt borte, men de andre kommer vel nok som sædvanlig ...

Kjærlig Hilsen.“

„Feldingbjerg, den 17. December 1933.

Kjære Søn.

Ja, det er ikke hver Dag, at jeg skriver til dig, jeg har længe tænkt derpaa, men det er bleven derved, men nu lakker det jo mod Jul, og jeg tænker paa, at i fordums Dage samledes vore Børn i Reglen hos os i Julen, men nu har hver jo sit Hjem at holde Jul i. Men dengang I var unge, og vi vidste, at I kom Hjem til os, og vi længtes efter eder og var glade derved, saa jeg synes, at Minderne fra den Gang er noget af det skjønneste, jeg ved. Men naar jeg nu tænker paa Julen, og hvorfor vi holder Jul, saa kan man jo ogsaa blive glad og højtidsstemt, men det er med en anden Følelse end den Gang, jeg var ung. Og vi ved, at vi er gamle og er snart færdig med at holde Jul her. Men vi tænker paa, at der engang blev født et Barn, som paatog sig al vor Skyld ved sin Død og Opstandelse, saa kan vi jo være trygge og har det bedste til sidst.

Kjærlig Hilsen ... glædelig Jul ...

Jens Østergaard.“

„Feldingbjerg, den 4. Maj 1937.

Kjære Søn.

Tak for Kortet, som du skrev til os. Ja, du spørger om, hvordan vi har det, det er dog nogenlunde dog ikke helt godt, men det kan vi jo ikke forlange efter vor Alder, din Moder er dog nogenlunde legemlig rask, men er stærk aandelig svækket ... jeg har Gudskelov min gode Forstand, men Kræfterne tager stærkt af. For et Par Dage siden var jeg i Marken for at se, hvordan Græsset ser ud, det er jo skønt at se, hvordan alting staar grønt. Men jeg blev saa træt, at jeg tænkte, at det maaske var sidste Gang, jeg kom i Marken. Saa erindrer jeg, hvorledes det saa ud for en 50 Aar siden, og jeg sendte en Tak til Vorherre for hans Velsignelse baade i Mark og Stald, og saa tænkte jeg, at jeg havde faaet nok udrettet i timelig Henseende, men i aandelig staar jeg langt tilbage med de Følelser og Evner, Vorherre har betroet mig, da har jeg udrettet lidt, det timelige har optaget mig temmelig meget. Og naar jeg staar her som en gammel Mand og tænker paa, om jeg dog ikke har udrettet noget, som har Evigheds Betydning, da maa jeg svare nej og atter nej, men siger alligevel Gud Tak for, at han har givet mig Viljen og saa i Jesu Navn bede om, at Gud vil bringe det gode frem i mig og alle mine kjære, thi vi kan intet selv, men vi maa have Viljen, saa vil Gud nok give os Aandskraft ...

Kjærlig Hilsen til dig, Sis og Tinne.

Jens Østergaard.“

Faders sidste Brev til mig:

„Feldingbjerg, den 19. December 1937.

Kjære Søn, Tinne og Sis.

Hvordan har I det, og maa vi vente eder i Julen. Ja, der er ellers ikke megen Fornøjelse ved at besøge vi gamle, men vi er dog meget glade ved hver Gang vi hører fra eder og ser eder. Vore Børn er jo det kæreste, vi har i Verden, og vi nærer det Ønske, at det maa gaa eder godt. En rigtig glædelig Jul og Guds Velsignelse i det nye Aar ønskes eder. Kjærlig Hilsen fra os.

Jens Østergaard.

De sidste Aar.

Efter Afstaaelsen af Ejendommen blev Fader og Moder i Hjemmet, og saa længe Kræfterne slog til, hjalp de begge med i Bedriften baade ude og inde. Fader var nok den, som holdt længst ud. Endnu saa sent som i 1936 skriver Fader i et Brev, at han har været i Besøg hos Kr. Bak, men han maatte gaa tidlig, for at gaa hjem at fodre Kreaturerne.

Fader begyndte ogsaa at tage sit gamle Haandværk at forfærdige Træsko op igen. Vi har det hyggelige Billede med Fader og Moder ved Træskobænken.

Fader og Moder ved Træskoarbejdet,
lille Jens Peter hjælper til.
1934.

Til Jul glemte Fader ikke at skænke os Julegaver. Og en af Faders sidste Handlinger var at skænke Gaver til Børnebørnenes Konfirmation. Disse Midler skulde staa hen, indtil den Tid kom, at de skulde anvendes efter Formaalet.

I denne Anledning fik jeg Fader til at skrive et Brev, som skal overrækkes Signe den Dag, hun bliver konfirmeret og Gaven gives til hende. Naar disse Mindeblade er trykt, kan et Eksemplar af Bogen passende overrækkes til hver Konfirmand, som er betænkt med Konfirmationsgave fra Fader og Moder.

Brevet, der er skrevet i Eftersommeren 1937, lyder som følger:
„Kjære Sis.

Jeg vil ønske dig til Lykke paa din Højtidsdag, at Guds Velsignelse maa følge dig gennem Livet, og hvor du træder maa være en Velsignelse — du blev jo velsignet i din Daab.

Du maa ikke glemme at bede dit Fadervor, thi naar vi i Jesu Navn beder vort Fadervor, da kan vi trygt vandre gennem Livet, og om ogsaa vi (du) bliver gammel, maa blive ved at være Lysets Børn.

Jeg ved, naar du bliver konfirmeret, er jeg ikke mere blandt de

levende. Mit sidste Ønske er, som jeg saa tidt har bedt om i min Svag-
hed, at Gud vil velsigne og være med alle mine Kjære og lede deres
Tanker, Ord og Gerning og styrke dem i Tro, Haab og Kjærlighed.
Jens Østergaard.“

**Familien forsamlet foran St. Tørrehøj.
1934.**

Fra venstre: Marinus, Johanne, Anders, Katrine, Fader med Jens Peter, Christen med Svend, Dagmar, Moder, Preben, Mette Marie, Niels Peter, Signe, Mary, Søren, Jens og Tinne.

Efterfølgende er Uddrag af mine Optegnelser fra Hjemmet 1937-39:

I Sommeren 1937 tilbragte „vi“ fra København vor Sommerferie i Hjemmet — det blev den sidste Sommerferie sammen med Fader og Moder. Jeg søgte at være omkring dem saa meget som muligt: gik Ture med dem i Marken og Besøg til forskellige Steder, kørt i Bilen. Det var svært at fatte, at Fader og Moder nu var bleven saa svage. Da jeg rejste, kørte Fader mig til Stationen og sagde, da vi skiltes: „Det er sidste Gang, du ser mig levende, det tror jeg da.“

I Begyndelsen af Februar 1938 er Fader alvorlig syg, Vatersot er kommet til. Søren og jeg fulgtes hjem. Da vi kom hjem til Faders Sygeleje, var til Stede Faster Karen Marie, som lige til det sidste tog sig kærligt af Fader, samt Signe Bækgaard og Mathilde Jensen. Vi sang af „Faders og Moders“ Salmer, og Faster bad Fadervor, men Fader smaa-sov det meste af Tiden, saa han kunde næppe følge med.

En Dag umiddelbart derefter kom Sognepræst Langer til Stede, og Fader, Moder, Kr. Bak og Hustru samt de af Familien, som var hjemme, var til Alters.

Søndagen derefter var Medlemmer af Slægten forsamlet i Hjemmet hos Fader. Vi sang Faders gamle Salmer, vi bad Fadervor, og vi bad Gud, at naar vor sidste Time slaar, at Jesus da maa komme og følge os

hjem til sin himmelske Fader. I „Fra Kirken og fra Lønkammeret“ staar omkring den Dag, vi var forsamlet, det kære Vers, som vi bad:

„Kom i den sidste Nattevagt
I en af mine kæres Dragt
Og sæt dig ved min Side.
Og tal med mig som Ven med Ven,
Om hvor vi snart skal ses igen
Og glemme al vor Kvide.“

Men Fader var træt og havde svært ved at følge med i denne vor Gudstjeneste.

Saa kom Mandagen den 7. Februar. Jeg sad ved Fader de sidste Par Timer, før jeg rejste tilbage til København. Tiden nærmede sig, at jeg maatte sige Farvel. Jeg syntes, der var noget, som pinte Fader. „Vil Gud snart lukke op for mig,“ sagde han. Ja, Fader havde gjort op med Evigheden. Endnu et Fadervor sammen. „Farvel, kære Fader.“ Det sidste Farvel.

Dagen efter skrev jeg til Fader: „Maa jeg bede dig huske, at paa Golgata led Jesus Døden for alle vore Synder, og derfor maa vi komme til ham med alle vore Overtrædelser. Ved Tro paa ham vil han give os, ogsaa dig, kære Fader, Forladelse for alle dine Synder, og han vil give dig det evige Liv. Kærlig Hilsen.“

Broder skrev til mig: „Fader er fortrolig med at dø og ønsker, det snart maa faa Ende.“

I et senere Brev skrev jeg: „Paa Korset led Jesus for alle vore Synder, dér maa vi komme til ham. Troen paa Korset er Troen paa den levende Gud. Jesus kom i den sidste Nattevagt og følg dig, kære Fader, hjem. Kærlig Hilsen.“

Den 4. Marts skriver jeg: „Kære Fader. Endskønt jeg ikke har noget Nyt at meddele, kan jeg dog ikke lade være med at skrive og sende dig en Hilsen ... Jeg tænker paa dig og beder Gud, at du maa ligge med Guds Fred. Ja, Guds Fred med dig. Kærligste Hilsen.“ Det blev det sidste Brev.

Mandag Morgen den 14. Marts modtog jeg et Brev fra Broder Anders, hvori han meddeler mig under 12. ds.: „... at Fader i Dag til Morgen stille er hensovet. Jeg var derovre i Gaar og tog den sidste Nattevagt ved hans Dødsleje, og Gud ske Lov, at hans Lidelser nu er til Ende. Kærlig Hilsen, Katrine og Anders.“

Begravelsen fandt Sted den 18. Februar, som var en mild Graavejrsdag. Efter Salmen: „O, Kristelighed“ traadte jeg frem ved Faders Kiste og sagde:

„I omtrent 57 Aar har denne Plet været dit Virkefelt og disse Huse dit Hjem. Her er vi, som er Børn af dette Hjem, fødte. Vi har her levet vore første glædelige, solbeskinnede Dage. Det var et Hjem i Nøjsomhed, men ved et Liv i Nøjsomhed følte du dig bedst hjemme. Det har ogsaa haft stor Betydning for os. I et af dine Breve til mig, da jeg tænkte paa at rejse ud i Verden for at skabe mig en Fremtid, skrev du til mig: „Vi fandt Lykken i den simple Hedejord, og vi har ikke savnet Brød. Guds Velsignelse er lige saa mægtig i lidet som i meget.“ Stille Virksomhed har du elsket. Du har elsket den daglige Gerning paa Mark og i Stald, og dette Arbejde har givet dig Fred og Ligevægt i Sindet.

Men du vidste ogsaa, det skrev du til mig engang, at der er noget, som er vigtigere end det timelige. Du erkendte, og det er din gode Side, at du ikke havde udrettet saa meget, som har „Evigheds Betydning“. Du skrev til mig: „... jeg siger alligevel Gud Tak for, at han har givet mig Viljen, saa vil jeg i Jesu Navn bede Gud bringe det gode frem i mig og mine kjære. Vi maa selv have Viljen, saa vil Gud give os Aandskraft.“

Inden du for sidste Gang forlader dette Hjem, hvor du holdt ud til

det sidste, hvor du fik Tid til at lede os, dine Børn, paa Guds Veje, skal vi bringe dig en Tak for, hvad du har været for os. Tak for Minderne, vi har tilbage, de er lyse og skønne. Tak.“

Trosbekendelsen og Fadervor blev bedt, og Salmen „O, du min Immanuel“ blev sunget, hvorefter Fader blev baaret ud af Niels Peder, Anders, Marinus, Christen, Kr. Bak og jeg. I Spidsen for Toget førtes Tastum Afholdsforenings Fane.

I Feldingbjerg Kirke blev sunget: „Er Livet alt lifligt herveden,“ og Sognepræst Langer talte: „Af Naade er I frelst af Troen, ikke af jer selv, men ved Gud. Jens Østergaard vidste, hvad Naade var, det kunde man se i hele hans Liv. Det var en rig Oplevelse at komme sammen med ham, og man forstod, at hans Tro var stor, og derfor drev han det ogsaa til saa meget, som han gjorde. Han var en af de faa, der kunde græde af Glæde over Guds Ord og modtog Frelsen som en Gave. Han var stor i Kraft af sin Nøjsomhed, Dygtighed og Ydmyghed. Han kendte sin Mark, han tog den som en Gave fra Gud, dog tabte han ikke det evige af Syne. Paa Gravstenen (Kristians Grav), som mødte mig, straks jeg kom her som Præst, staar skrevet: „Guds Vilje ske.“ Jens Østergaard kunde bede denne Bøn og bøje sig ind under den. Med denne Sætning er sagt det rammende om Livets Gud, og jeg ved, hvor meget det var for ham om at gøre, at Guds Vilje maatte ske med jer Børn hver især, og at I alle maa komme til Sandhedserkendelse.“

Derefter Salmen: „Jeg lever og ved hvor længe fuldrøst.“ Under Jordpaakastelsen sænkedes Afholdsforeningens Fane over Graven. Svoger Christen bragte en dybtfølt Tak til Deltagerne.

I Hjemmet holdtes Mindefesten for Fader paa Stuehusets Loft.

Lærer Pedersen, Troelstrup, indledede og sagde bl. a.: Jens Østergaard havde været med paa de gamles Udflugt de sidste Somre. Ved en saadan Lejlighed havde de været paa Pavillon „Rosenhøj“ ved Skive. Flere af Deltagerne havde Ordet, ogsaa Fader. Hans Tale havde gjort Indtryk paa alle. De havde opfattet hans Tale som hans aandelige Testamente; den handlede om hans Tro og Bekendelse til Gud.

Niels Odgaard udtalte: „Det er ofte faldet i min Lod at skulle samle ind til et eller andet Formaal. Jens Østergaard havde altid, naar jeg kom med Listen, taget imod mig med et glad Ansigt. Han kunde da sige: „Det er godt, du kommer, det liver op, thi ellers gaar jeg og bliver saa jordbunden.“ — Det gør ikke noget, at vi er nøjsomme, naar Nøjsomheden, som her, er rettet mod os selv.“

Svoger Christen udtalte: „Da jeg kom og skulde overtage Hjemmet, syntes Fader, at vi nok kunde blive boende i de gamle Huse. Saaledes blev det dog ikke. Det kan siges om Svigerfader, at han var forstaaende over for alle Ændringer, som der skete.“

Der blev sunget flere af Faders og Moders Salmer.

Omkring Midten af August 1938 faar jeg Brev om, at Moster Kirstine er afgaaet ved Døden den 11. August. Moder er da den sidste af Sødskendeflokken fra Anneksgaarden.

I Februar 1939 var jeg hjemme i Feldingbjerg til Moders 80 Aars Fødselsdag. „Vi“ var samlet i Hjemmet den Dag. Moder var svækket. Jeg var glad ved at se Moder endnu engang.

Den 30. Maj, 3. Pinsedag, lukkede Moder sine Øjne for steds.

Begravelsen foregik fra Hjemmet den 3. Juni, som var en smuk Solskinsdag. Moder var hensat i det smukt pyntede Værktøjsrum.

Under Højtideligheden i Hjemmet traadte jeg hen til Moders Kiste og sagde: „Kære Moder. Det er godt og vel et Aar siden, at vi stod paa denne Plet her i dette Rum og sagde Farvel til Fader. Nu skal vi tage Afsked med dig.

Dette Sted, disse Huse og Marker, har i 57 Aar været dit Hjem. I

denne Maaned kan din 57 Aars Bryllupsdag fejres. Her er vi, som er Børn af dette Hjem, fødte. Barndomstiden, om den end hensvandt i smaa Kaar, var skøn og lys. Jeg syntes, at Solen næsten altid skinnede, da jeg var hjemme som Barn. Naar Barndomstiden blev saa skøn og lykkelig, saa er det fordi du var Hjemmets Centrum. Dig og Fader blev trolig hjemme og passede eders Gerning og plejede os, saa vi kunde vokse op raske og stærke.

I lærte os at folde vore Hænder i Tak til Gud. I lærte os at tro paa Jesus Kristus, som har lidt paa Korset for vore Synder og ved sin Frelsergerning har gjort Plads i Guds evige Boliger for de, som tror paa ham.

Jeg maa ogsaa her citere det elskede Brev, som du og Fader sendte mig i sin Tid, i hvilket der staar: „Vi fandt Lykken i den simple Hedejord, og vi har ikke savnet Brød. Guds Velsignelse er lige saa mægtig i lidet som i meget.“ Jeg har senere faaet at vide, at det egentlig var du, der var Forfatter til disse Ord. Du udtalte dem, og Fader skrev dem ned. De gjorde sin Virkning; jeg blev hjemme. De har staaet som Indskrift over Portalen til min Livsgerning: „Bliv trofast i den Gerning, der betros dig.“

Mest var det nok Fader, der gik foran i Ord og Gerning, men du stod trofast bag ved. Nu er vi ogsaa ved at blive gamle. Men jo ældre vi bliver, desto klarere staar det for os, hvad du og Fader har betydet for os. Ved din Baare, inden du for sidste Gang forlader dette Hjem, skal lyde en Tak for, hvad du har været for os. Tak, kære Moder.“

Gravsten, hentet fra Hjemmets Mark. 1940.

I Kirken blev sunget: „Tænk, naar engang den Taage er forsvunden“. Sognepræst Langer udtalte (kun Brudstykker har jeg): „Ind imellem i de sidste Aar under eders Moders Svaghed har I dog genkendt eders Moder. Vi har været Vidner til mange Gange i disse sidste Aar, at kom en af de gamle Salmer frem og blev sunget, saa istemte eders Moder nynnende med. De kaldte frem de gamle Følelser, der var gemte.“

Saa sænkedes Moder i Graven, de tre Skovle Jord faldt, og Ordene lød: „... af Jord skal du igen opstaa.“ Det er det store Haab i disse Ord.

Svoger Christen takkede og bød hjem.

Inden disse Mindeblade sluttes, skal der lyde en Tak til Kirstine Dam for trofast Hjælp ved Plejen af Fader og Moder paa deres sidste Dage.

Og sidst, men ikke mindst, en Tak til Svoger Christen og Søster Dagmar, som forlod deres Hjem i Rosborg for at overtage Hjemmet i Feldingbjerg, hvorved det muliggjordes, at Fader og Moder kunde tilbringe deres sidste Dage i Hjemmet, det Hjem, som de elskede saa meget.

Hver Gang vi Sødskende samles, saa lad os mindes Fader og Moder og takke Gud for Hjemmet, vi har haft.

Et stiltfærdigt Liv blev levet af disse to. Deres Navne naaede ikke langt uden for Sognets Grænser. Det samme kan siges om de fleste Mennesker og Hjem Landet over. Men Slægten har følt sig stærkt knyttet til deres Hjem med Baand, som der her er søgt at gøre rede for. Maatte disse Minder bevares for den nulevende og senere Slægt af dette Hjem.

Noter og Henvisninger.

- 1) Slægten Friis besidder Hovedgaarden Lundgaard fra 1730—1808. Til Lundgaard hørte Bøndergaardene i Gammelstrup, Sparkjær, Smollerup, Skalmstrup, Troelstrup og Feldingbjerg samt Enstedgaardene Bækkgaard Borrisgaard, Lille Taarup, Møgelbjerg, Gundelund, alle hoveripligtige, og Drengsgaard, der var „øde“ fra 1690—1800, og som blev drevet fra Lundgaard. Brødrene Christen Friis og Lars Vandborg Friis, som ejede Lundgaard henholdsvis 1793—97 og 1797—1808, afhænder det meste af Bøndergodset.
- 2) O. Bering, Landvæsenskommissær, Ejer af Lundgaard 1808—1838.
- 3) Anders N., f. i Anneksgaarden i Gammelstrup 1793, d. 1883, Søn af Niels Nielsen, g. m. Kirsten Olesen, f. i Bækkgaard, som A. N. ved sit Ægteskab blev Ejer af. A. N. var Deltager i Napoleonskrigen i Frankrig, og det angives, at Peder P. Stoholm og Peder Christoffersen Gjedsted ogsaa var med i Krigen i Frankrig. Laurs L. beboede Matr. Nr. 2 i Smollerup.
- 4) Jens Chr. Iversen, f. ca. 1842, død i Dommerby omkring 1930. I sin Tid E'er af Iglsgaard og Damgaard i Iglso. Senere drev han et mønsterværdigt Husmandsbrug i Iglso og hædredes 1904 med Sølvmedaille. Omtalt i „Hædrede Husmænd“, S. 147 (Alb. Bayers Forlag 1908) og „Gennem de jyske Udmarker“, 1929, S. 353.
- 5) Agathe Christensdatter, f. i Sparkjær ca. 1820 som Datter af Husmand og konstitueret Skolelærer Christen Jensen og Hustru Maren Pallisdatter, g. m. Jens Pallisen, f. i Rødding ca. 1802.
- 6) Kongens Hus ejedes af Slægten Dalsgaard. Krabbesholm ved Skive. Efter at have afhændet Krabbesholm 1871 besad Slægten Kongens Hus til 1913. Om denne Hedeejendom har Jeppe Aakjær 1925 skrevet: „Kongenshus en Luftspejling.“
- 7) Andreas Andersen, f. i Gammelstrup, d. i Stoholm 1926. Grundlagde Stoholm Teglværk, og til ham gravede Fader Tørv i Akkord.
- 8) P. C. Trandberg, Præst, f. 1832 paa Bornholm, d. 1896 i Minneapolis. Rejste paa Bornholm en Frimenighed, der senere blev til Valgmenighed. Nedlagde 1877 sin Præstestilling paa sin Fødeø, var derefter i nogle Aar Fripræst i Jylland. Senere Professor ved et teologisk Seminarium i Chicago og oprettede 1890 et Præsteseminarium.
- 9) Vilh. Birkedal, f. 1809, d. 1892. I en Række Aar Præst for Valgmenigheden i Ryslinge. Efter Salm. Lek. III, S. 272, citeres her: „Overalt flokkedes man om denne trosvarme og ildfulde Prædikant, der forstod at vække baade kristelig og folkelig ... en af den danske Kirkes ypperste.“ Fader mindedes med Glæde de Taler, som han havde hørt Vilhelm Birkedal holde.
- 10) P. C. Kierkegaard. f. i København 1805, d. 1888. Biskop i Aalborg fra 1856 til 1875. I Salm. Lek. XIII, S. 821, udtales om ham: „... som Taler fængslede han saavel ved sin personlige Grebethed som sin digteriske Inspiration.“
- 11) Niels Sørensen, f. 19. April 1828 i Gammelstrup. Han blev ogsaa kaldet Niels Gjedsted efter Stedfaderen, Veteran fra Napoleonskrigen Peder Christoffersen fra Gjedsted. Fader fortæller om sin Morbroder: Han var en god og hjælpsom Mand, var arbejdsom og flittig. Da han var kommet paa Aftægt, tog han „fast“ Tjeneste som Vejmand og passede Landeveien Tastum—Feldingbjerg—Gammelstrup. I Fritiden forfærdigede han Lyngkoster, Bikuber. Limer o l. Niels hjalp ogsaa Fader i Høst, ved Tækning, Nybygning m. m. Hans Hustru, Ane Kirstine Sørensdatter var f. i Iglso ca. 1828. hvor hendes Forældre Søren Jensen og Ane Marie Andersdatter, boede. Oprindeligt havde de Ane Kirstines Hjemsted. Ane Kirstine var arbejdsom i Væven. Deres eneste Barn, der blev voksen, var Mette Kirstine, blev gift med Kristian Ramsdahl i Iglso.
- 12) Peder C. Møllebygger, f. i Jølbjerg i Rydbjerg Sogn ca. 1833, hvor Forældrene var Gaardbrugere, d. i Kousted 1918. 85 Aar gl. P. C. var i Besiddelse af stor Fortællerevne, g. m. Ane Kirstine Christensdatter, f. ca. 1830 i Øster Børsting, Smoll. S., d. i Feldingbjerg i 1890'erne; Moderen Væverske.
- 13) Søren Madsen, f. ca. 1826 i Vinkel, Højslev Sogn, er gift med Else Johansen.
- 14) Christian Rasmussen, d. i Skive omkr. 1930, var i mange Aar en paa Egneen velkendt og betroet Hestehandler, der ogsaa kom til Hjallerup Marked
- 15) Naboers og Omgangskredsens Data: Søren Kr. Sørensen, Murer, f. i Toftum i Mønsted Sogn 16. September 1859, d. 24 Marts 1926, og Hustru Sine fra Tastum, f. i Middelfart 13. Juni 1867, d. 16. April 1938. — Jens Kr. Kristensen f. i Feldingbjerg 12. Januar 1843, d. samme Sted 8 Februar 1931, og Hustru Kirstine, f. i Aakær, Fly Sogn, 23. Marts 1850, d. i Feldingbjerg 4. Maj 1909. — Jeppe Nielsen, født i Kardyb 1825, død i Slutningen af forrige Aar-

- hundrede, og Hustru, Mette Marie Nielsdatter, født i Vester Mølgaard i Mønsted Sogn 1827, død 1907. — Christian Pedersen, født 10. December 1862, død 27. Marts 1932, og Hustru Ane Knudsine Andrea Jeppesen, født i Kardyb 28. September 1869, den 21. April 1898, Datter af Jeppe Nielsen og Hustru. — Johannes Paarup, f. 1839 i Hørup Sogn, d. i 1930'erne, Søn af Rasmus Paarup, Tastum, gift m. Maren Sørensen, f. 1853, d. 1938, Datter af Søren Madsen i Stenbrogaard. — Peder Sørensen, f. 1858 i Gyldevadgaard i Trevad, d. 28. August 1934; og Hustru Else, f. 25. September 1859, d. 28. Juni 1926, Datter af Jeppe Nielsen i Kardyb. Boede i Nedergaard i Tastum.
- 16) Per Odgaard, f. paa Thyholm 22. Juni 1851, d. 17. Januar 1910, g. m. Karen Odgaard, f. 1859, d. i November 1902, og senere gift igen. Om P. O. og Hustru har Jeppe Aakjær skrevet i „Drengaar og Knøseaar“, 1929, S. 130 o. fig. med Biogr. S. 218—220, hvortil der henvises.
- 17) Kr. J. F. Friis, f. 1833, d. i København 1910. Sognepræst f. Daugbjerg, Mønsted og Smøllerup Menigheder 1874—1880. F.s Datter skriver i Skive Folkebl. d. 23. December 1935 i Artiklen „Hilsen til Lyngens og Mindernes Land, til Daugbjerg det kære“ om sin Fader: Kr. Friis var i sine bedste Manddomskaar fuld af Liv og Initiativ, grundtvigsk indstillet i sit kirkelige Syn ... at han for Sogdenes Beboere kom til at staa som den omgængelige Mand med det store Hjertelag, det lyse Syn paa Livet og med Blik „for alt stort og skønt hørneden ...“. Det er ham, Fader gentagne Gange hørte prædike i Smøllerup Kirke.
- 18) Ole Andersen, f. 7. Juni 1864, dim. fra Jelling Seminarium 1883, kaldedes 13. Marts 1893 til Lærer ved Lemming Skole ved Silkeborg, hvor han virkede indtil sin Død omkring 1930. O. A. var et Par Aar i Begyndelsen af 1890'erne Privatlærer i Tastumgaard, hvor han underviste en Del af Egnens Børn. Her var han desuden virksom ved Møder og blev ved sit hjertevindende Væsen meget afholdt. Efter at være flyttet til Lemming vedblev O. A. gennem Aarene lige til sin Død at komme til Tastum og Omegn, ofte ved Juletid eller Midsommer, ved hvilke Lejligheder blev holdt Møder eller festlige Sammenkomster, hvor O. A. saa holdt Tale eller Oplæsning. Se iøvrigt om O. A. i „Læreren og Samfundet“, 1914, 4. Bd., S. 359.
- 19) J. Viih. Malling, f. 1846 i Ringsted, d. 10. Maj 1912 i Odder. Skolelærer, Præst og Forfatter. I sin Tid Præst for Ørslev-Kloster og Ørum Menigheder fra 1881, Valgmenighedspræst i Odder fra 12. Januar 1886 til sin Død. Da V. M. i sin Tid har betydet meget for Egnen, hidsættes her fra „Danmarks Præstehistorie“, 1932, II Bd., S. 552: „M. var et udmærket Menneske, fordringsløs og elskværdig, varm og bevægelig, ivrig, ja, lidenskabelig for alt, hvad han havde kært ... naar M. stod paa talerstolen og ret kom i ånde, kunde hans ansigt lyse saadan, at man ikke blot tænkte paa hans uskønhed, men fandt ham ligefrem køn at se paa ... M. ejede en rigt sprudlende lyrisk åre ...“
- 20) Fr. R. H. B. Bruun, f. 1849 i Viborg, Sognepræst f. Levring og Hørup Menigheder fra 1878.
- 21) M. A. S. Lund, f. 1832, d. 1913. Sognepræst for Virum, Sjørslev og Almind Menigheder fra 1881.

